

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ
ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

Interreg

"Стратегия за подпомагане на инвестициите и възможностите за заетост в трансграничния регион, като се вземат предвид синергиите между смесените центрове за подпомагане на заетостта"

Разработен в рамките на проекта

" Трансгранична смесени центрове за устойчива заетост в областта на информационните технологии, туризма и селското стопанство "

Код на проекта 16.4.2.077, ROBG 144,

Приоритетна ос 4 "Квалифициран и включителен регион", ОС 4.1 "Насърчаване на интеграцията в трансграничния регион по отношение на заетостта и трудовата мобилност"

Партньори в проекта:

Трансгранична Асоциация Е (quilibrium) Околна среда - Водещ бенефициент

Национален Туристически Клъстер „Българският пътеводител“ - Втори бенефициент

Регионален Агробизнес Център -Видин - Трети бенефициент

Библиография:

- Социологически услуги за осъществяване на сравнителни изследвания и анализи в областта на информационните технологии, селското стопанство и туризма за Румънския регион, реализирани в рамките на проекта чрез възлагане на подизпълнители от страна на Водещия бенефициент;
- Социологически услуги за реализиране на сравнителни изследвания и анализи в областта на информационните технологии, селското стопанство и туризма за региона на България, реализирани в рамките на проекта чрез възлагане на подизпълнители от страна на Бенефициент 3.

СРАВНИТЕЛЕН АНАЛИЗ

I. Пазар на труда в трансграничния регион

БЪЛГАРИЯ

Статистическите данни позволяват общ анализ на социално-икономическите феномени в България. По този начин анализите, които могат да бъдат извършени, са ограничени във връзка с тези, които се отнасят до Румъния.

Основни характеристики:

- Повишаване на технологичните иновации
- Увеличаване на икономическия натиск
- Финансови ограничения
- Трудност при създаването на работно място
- Демографски промени

II. БЕЗРАБОТИЦА

Безработицата е показател за функционалността на икономическата среда. Намалването на професионалните възможности е основната причина за безработицата. Други причини за безработицата могат да бъдат: спадът в някои сектори на дейност поради ниската производителност на труда, неконкурентоспособните продукти на печелившите пазари, процесите на управление на дефектите, икономическите кризи, технологичното обновяване на някои промишлени отрасли и т.н.

Социалната реинтеграция включва усилия за възстановяване на съществуващите трудови ресурси в едно общество или регион. Дългият период на безработица или неприлагане на икономическа дейност ще има нежелани последици за икономическия и социален баланс, отваряйки пътя към социалната маргинализация, бедността, агресията или изселването на населението.

Последиците от безработицата засягат по негативен начин социалната среда чрез неизползване на наличната работна сила, загуба на съществуващ човешки капитал и социално изключване на засегнатите лица. След края на периода на безработица личната и семейната криза се влошава и социалните разходи стават постоянни, за да подкрепят тези хора.

Коефициентът на безработица в областите на трансграничния регион е, както следва:

Равнище на безработица

Румъния	Равнище на безработица 2016	Тенденция 2012-2016	България	Равнище на безработица 2016	Тенденция 2012-2016
Румъния	4,8	-11,11	България	7,6	-38,2
Констанца	3,5	-22,22	Видин	16,3	143,3
Кълъраш	7,5	4,17	Враца	13,6	109,2
Гюргево	5,5	-6,78	Монтана	5,6	-34,9
Телеорман	10,1	5,21	Плевен	10,3	-5,5
Долж	9,4	0,00	Велико Търново	7,6	-50,3
Мехединци	9,0	-5,26	Разград	14,3	22,2
Олт	8,9	15,58	Русе	6,9	-48,9
			Силистра	16,7	116,9
			Добрич	9,6	-29,4

Източници:

Национален статистически институт, Tempo-Online база данни, <http://statistici.insse.ro/shop> - обработка на данни

Национален статистически институт на България, <http://www.nsi.bg/bg/content/6441/statistical-regions-district> - обработка на данни

През анализирания период беше установено, че безработицата на национално равнище е средно 4,8%, като намалява с 11,11% за пет години, което представлява възстановяването след кризата. От областите в трансграничния регион има значителна положителна тенденция в област Констанца: равнището на безработица е под средното за страната (3.5%), а намалението е 22.22%, което е двойно по-ниско от средното за страната. В другите области коефициентът на безработица надвишава средната за страната. В Гюргево (-6.78%) и в Мехединци (-5.26%) безработицата спада под средната за страната, докато в област Долж тенденцията е нула, а в градовете Калраса, Телеорман и Олт безработицата се увеличава с 4.17%, 5.21% и 15.58%.

Тенденцията на безработица обяснява емиграцията на активното население в анализирания регион, а резкият демографски спад е следствие от недостатъците на настоящите възможности. Значителна рационализация на областите в региона е друго обяснение за недостатъците на възможностите. Моноиндустриалният характер на областите Калараси, Телеорман и Олт поради концентрацията на работната сила в селското стопанство оказва влияние върху професионалните възможности.

Еволюцията на безработицата също генерира колебания в разходите, направени от държавния бюджет за подкрепата на тези хора. Що се отнася до изплащането на обезщетения за безработица, има намаление на тези разходи, докато предоставените суми за гарантирания минимален доход са се увеличили.

В България средната безработица е по-висока от тази в Румъния. Икономическата криза през периода 2008-2012 г. сериозно засегна баланса на пазарите на труда в двете страни. Можем да говорим за общ проблем и за двете страни и за необходимостта от усилия, които водят до общи решения. В случая с Румъния средната безработица е била 4,8% през 2016 г., а процентът се е свил с 11,11% в сравнение с 2012 г. (края на икономическата криза). В България тенденцията на безработица е по-висока, 7,6% през 2016 г., с намаление от 38,2% спрямо 2012 г. Тези проценти показват, че България е била по-засегната от икономическата криза.

В трансграничния регион има несъответствия между административните единици в двете страни. По този начин безработицата в Румъния намалява в градовете Констанца (-22.22%), Гюргево (-6.78%) и Мехединти (-5.26%). В обласите на Калараш, Телеорман и Олт той регистрира 4.17%, 5.21%, съответно 15.58%. В област Дол, колебанията в периода 2012-2016 г. остават постоянни.

В България е регистриран спад на национално ниво от Монтана (-34.9%), Плевен (-5.5%), Велико Търново (-50.3%), Русе (-48.9%) и Добрич (-29.4%). За разлика от тях, безработицата се увеличава в областите Видин (143,3%), Враца (109,2%), Разград (22,2%) и Силистра (116,9%). При областите, в които нарастването на безработицата е надхвърлило 100% (т.е. удвояването на безработицата), считаме, че последиците от икономическата криза не са смекчени и това продължава и през 2016 г.

Усилията за интегриране на наличната работна сила изискват разработването на интегрирани политики за заетост, включващи икономически агенти, насърчаване на предприемачеството и осигуряване на условия за работещите, които създават работни места, и улесняване на мобилността на работната сила. В тези случаи идентифицираните решения играят важна роля за осигуряването на жизнеспособността на населението. Ниският размер на доходите обаче влияе върху потреблението и икономическия растеж, който позволява развитието на българските компании поради несигурния икономически пазар.

ДРСЗ – МОНТАНА (области Видин, Враца, Монтана)

- Има планове и стратегии за интегриране на голям брой хора на пазара на труда.

- Тя се стреми да подобри услугите, но не споменава развитието и развитието на работодателите или бизнес средата. Позоваването на работодателите включва "насърчаване" за създаване на работни места.

- С постигането на следните показатели се счита, че равнището на безработица и на пазара на труда се стабилизират:

- средногодишно равнище на безработица – 16,4% средномесечно за полугодieto при годишен план 16.3% или с 0.1 п.п. по-високо;
- активирани неактивни лица – 660 лица и 5.6% от новорегистрираните при годишен план 979 лица и 3.7% от новорегистрираните.
- новорегистрирани заети, учащи, пенсионери спрямо всички новорегистрирани – 47 лица или 0.4% от новорегистрираните при годишен план 380 лица и 1,4 % от новорегистрираните;
- заети СРМ на първичния пазар – 4298 лица;
- СРМ, незаети повече от 1 месец спрямо общия брой обявени СРМ – отчет 14.9% при план 11,7% (увеличение с 3.2 процентни пункта от планираното);
- обхванати в дейности за ромско включване – 2809 лица при план 4960 лица;
- включени в дейности по индивидуално професионално ориентиране – 8797 лица при план 20000 лица;
- включени в дейности по групово професионално ориентиране – 4162 лица при план 8000 лица;
- постъпили на работа лица на първичния пазар на труда – 6484 лица при план 12200 бр.;
- започнали работа лица след участие в трудовите борси – 268 лица.

За повишаване на заетостта чрез реализиране на програми, проекти и мерки по Закона за насърчаване на заетостта в района се включени в заетост по програми общо 1 832 безработни лица, а в обучение 762 безработни лица, средства от ДБ – 2 323 077 лв.; включени в заетост по мерки общо 654 безработни лица, средства от ДБ – 428 526 лв.

Специално внимание се обръща на младежите, за обучението и заетостта на които са предприети следните мерки:

- включени 1050 до 29 г. младежи в Ателие за търсене на работа - съобразно идентифицираните потребности при план 2039;

- младежи, получили индивидуално консултиране от мениджър на случай съобразно идентифицираните потребности - 48;
- младежи, получили услуга от психолог – индивидуално и/или групово консултиране - съобразно идентифицираните потребности - 336;
- проведени 2 младежки трудови борси от 4 планирани;
- постъпили на работа безработни младежи до 24 г. на ППТ спрямо всички постъпили на ППТ – 9.2%
- постъпили на работа безработни младежи от 25 г. до 29 г. на ППТ спрямо всички постъпили на ППТ – 13.1%
- намален средногодишен брой на регистрираните младежи на възраст до 24 г.- изпълнение 1835 при план 1500 бр. или с 335 броя ср.мес. повече;
- намален средногодишен брой на регистрираните младежи на възраст от 25 г. до 29 г. – изпълнение 2466 при план 2100 бр. или с 366 броя ср.мес. повече;
- включени в заетост по програми общо 1 832 безработни лица, в т.ч. в нова заетост – 888 безработни лица, в обучение 762 безработни лица, средства от ДБ – 2 323 077 лв.;
- включени в заетост по мерки общо 654 безработни лица, в т.ч. в нова заетост – 202 безработни лица, средства от ДБ – 428 526 лв.

Насърчаване и подпомагане на трудовата мобилност в рамките на Европейската мрежа за заетост EURES чрез предоставяне на услуги по информиране, консултиране и посредничество на търсещи работа лица и работодатели от България и другите страни от ЕС/ЕИП и Швейцария е постигнато чрез:

- 49 броя Ателиета за търсене на работа на тема „EURES мрежата и професионалната мобилност в Европа”;
- 14 информационни събития за ТРЛ;
- 10 информационни събития за учащи;
- 3530 предоставени услуги информиране и консултиране, от които 2579 индивидуално
- проведени са 3 интервюта за ягодоберачки в Испания.

ДРСЗ – ЛОВЕЧ (области Ловеч, Плевен, Велико Търново, Габрово)

Намаляване на регионалните и структурни различия в предлагането на работна сила. Достигнатото средномесечно равнище за периода януари – юни е 9.3%, което е с 0.6 пункта по-високо от планираното. То е с 2.2 пункта по-ниско в сравнение с полугодieto на предходната година (11.5%).

В края на м. юни безработните достигат 27 152, а равнището на безработица е 8.3%. Сравнен с данните към 31.12.2016г., броят на безработните намалява с 4078 души (13.1%), а равнището на безработица с 1.3 % пункта.

През полугодieto безработните с продължителност на регистрацията от 6 до 12 месеца са се увеличили с 397 спрямо разчета, а относителния им дял към средногодишния брой на безработица е 17.1%, при разчетен дял за 2017г от 17.0%.

За отчетното шестмесечие на 2017 г. средно месечният брой на ПБЛ е 12324. Отчита се относителен дял на групата от 40.6% съотнесен към средногодишния брой на регистрираните безработни за полугодieto /30 342/, при разчет 42.5% в същото съотношение.

Регистрираните младежи до 24 г. за първо полугодие на 2017 г. са 1 691 лица, а младежите от 25 г. до 29 г. за първо полугодие на 2017 г. са 2 532 лица.

Безработните на възраст над 50 години за първо полугодие на 2017 г. са 12 716 лица. ДБТ в Ловешки регион работят активно с ТРЛ над 50 години, тъй като голяма част от тях по различни обективни причини са неактивни клиенти. Лицата се включват в мотивиращи и активиращи мерки за постигане на активно поведение на пазара на труда и включване в заетост. За първите шест месеца на 2017 г. 1 051 лица са включени в услугата „Ателие за търсене на работа”, а в групови мероприятия за професионално ориентиране са участвали 786 лица.

Без квалификация, с основно и по-ниско образование са 12018 лица. Относителният дял на групата е 39.6% съотнесен към ср.год. брой на регистрираните безработни за полугодieto /30 342/.

От общия брой активирани неактивни лица, активираните младежи до 24 години са 187 лица с натрупване, при разчет от 233 лица за 2017 г.

От общия брой активирани неактивни лица, активираните младежи до 29 години са 264 лица с натрупване, при разчет от 359 лица за 2017 г. За I полугодие на 2017 г. безработните младежи до 29 год. са с 95 лица под разчета за годината.

През отчетния период са обявени 12403 работни места. През 2017 г. търсенето на работна сила в региона е нараснало и заявените не субсидирани работни места са с 947 места /с 8.3%/ повече в сравнение с предходната година.

В бюрата по труда от Ловешки регион за отчетното шестмесечие на 2017 г. се отчитат 7 869 заети СРМ.

От общия брой на зетите РМ 353 са за работническа професия /постигнато е 47.1% изпълнение на показателя при разчет 750/, а за специалисти броят е 484 или 28.5% изпълнение при план 1 700.

Постъпили на работа на първичен и вторичен пазар на труда през отчетния период са 16434 лица.

През първото шестмесечие на 2017 г. в бюрата по труда от региона 2183 младежи на възраст от 25 г. до 29 г. са включени в зетост като е постигнато 46.6% изпълнение на показателя. От тях на първичен пазар са устроени 1 780 младежи и в субсидирана зетост са включени 403 младежи.

На базата на натрупания опит и с цел да се улесни достъпът на търсещите работа лица до информация за свободните работни места и за осигуряване на пряк контакт и договаряне с работодателите, през 2017 г. е планирано да се проведат 18 трудови борси: 9 общи, 5 специализирани за младежи, 1 специализирана трудова борса с насоченост към сферата на селското стопанство, 1 специализирана трудова борса с насоченост към лица в неравностойно положение, 1 специализирана трудова борса с насоченост към сферата на електрониката и приборостроенето и 1 специализирана трудова борса с насоченост към продължително безработни лица и лица над 50 години. Проведени са 14 борси. На тях са присъствали 1 576 търсещи работа лица и 268 работодатели, които са обявили 1 258 свободни работни места.

През 2017 г. стартира провеждането на инициативата „Ден на работодателя” като за първото полугодие на 2017 г. в ДБТ от региона са проведени 12 информационни форуми, инициирани от ДБТ В.Търново, ДБТ Габрово, ДБТ Павликени, ДБТ Троян, ДБТ Свищов, ДБТ Ловеч и ДБТ Левски. Присъствали са 252 търсещи работа лица, обявени са 87 СРМ от 13 работодатели. В резултат 51 лица са започнали работа, от които 43 са били регистрирани в ДБТ.

През отчетния период на работа са започнали 828 лица, от тях 444 са регистрирани в ДБТ, след участие в трудовите борси и други информационни форуми.

Провежданата политика на националния пазар на труда, неделима част от Европейския трудов пазар, насърчава трудовата мобилност като средство за преодоляване на безработицата, справяне с дисбалансите на търсене и предлагане на работна сила в различните страни и региони в Европа и ефективно посредничество за търсещите работа лица и работодателите. EURES мрежата осъществява обмен на работни места и информация в Европейското икономическо пространство. Европейската мрежа за зетост EURES предоставя услуги по информиране, консултиране и посредничество на търсещите работа лица и работодателите и работи в тясно сътрудничество със социални партньори и други заинтересовани страни.

През първото шестмесечие на 2017 г. са проведени общо 89 EURES Информационни мероприятия/групови консултации с търсещи работа лица. На организираниите 17 информационни дни за ученици и студенти са присъствали 279 лица. Проведени са 62 Ателиета за търсене на работа, които са посетени от 646 безработни лица. Проведени са 10 информационни дни за нерегистрирани търсещи работа лица в ДБТ Ловеч и ДБТ Габрово, които са посетени от 163 лица.

На проведени в ДБТ от региона 7 общи или специализирани трудови борси EURES мрежата присъства с щандове, които бяха посетени от общо 94 търсещи работа лица. Индивидуално са консултирани 1 671 регистрирани безработни лица.

За периода са консултирани 69 работодатели, в т. ч. и чуждестранни. Проведен бе информационен ден за работодатели в ДБТ Габрово, на който присъстваха 13 работодатели. 46 работодатели са консултирани в рамките на трудови борси.

След проведените кампании за набиране на селскостопански работници в Испания и Португалия 16 лица от региона бяха одобрени за работа след интервюта.

ДРСЗ – РУСЕ (области Русе, Силистра, Търговище, Разград)

За подобряване на посредническите услуги за активиране на безработните и неактивните лица, в т.ч. обезкуражените лица, се прилага гъвкав, индивидуален или интегриран подход при предоставяне на посреднически услуги на безработните лица за преход към бърза и устойчива заетост

Средномесечно изчисленото равнище на регистрираната безработица за първото шестмесечие на 2017 година е 10,8%, с 0,2 п.п. под планираната за 2017 г. средногодишна стойност от 11,0%.

Регистрираната безработица в 12^{-те} бюра по труда в Русенски регион през периода януари-юни 2017 г. обхваща 26 931 средномесечен брой (*ср.мес.бр.*) лица. На годишна база се отчита значителен отрицателен прираст от 4496 (-14,3%) лица. Към 30 юни 2017 г. броят на безработните е 24 837 лица, като намалява с 3572 или 12,6% спрямо края на юни миналата година (28 409 лица) и намалява с 2657 (9,7%) в сравнение с края на март 2017 г. (27 494 лица).

В териториален разрез равнището на безработица на годишна база е с отрицателен прираст и в 4-те съставни области, като варира от 1,4 п.п. за Русенска до 1,7 п.п. в Силистренска област и Търговищка област и 2,9 п.п. в Разградска област.

Нивото на показателя в област Русе остава под средното за страната, с намаляване на разликата до 1,1 п.п., при 1,4 п.п. през първите шест месеца на 2016 г.

В останалите три области равнището на безработица остава трайно по-високо от средното за страната (с 4,8 п.п. в Разград; 6,4 п.п. в Силистра и 6,8 п.п. в Търговище). Областите продължават да са сред тези с най-високи стойности на показателя.

На годишна база се наблюдава увеличение на нивата на малките възрастови групи - с 2.9 процентни пункта млади хора на възраст до 29 години (от 8.7% до 11.6% медиана) и 1.1 процентни пункта.

Средно месечен относителен дял на младите безработни лица в групите до 24 години (4.6%) и 25-29 години (7.0%) са съответно 1.3 и 1.5 процентни пункта. Над прогнозната годишна средна стойност (3,3% и 5,5%), съответно 0,5 процентни пункта и 0,8 процентни пункта спрямо тези, отчетени през 2016 г.

Броят на регистрираните работодатели, които са истински партньори в ДБТ на Руския регион, е 10 699 работодатели. През първата половина на 2017 г. регистрираните работодатели са 342, от които 23 са идентифицирани като ключови. Лабораториите на ДБТ регистрират 22 ключови работодатели, а Бюрото по труда - Попово - 1. Броят на регистрираните работодатели се е увеличил с 1599 спрямо първата половина на 2016 г. Броят на регистрираните работодатели е нараснал с 1599 спрямо първата половина на 2016 г. През януари - Юни бяха назначени по-малко работодатели (366).

Продължават несъответствията в съответствие между непрекъснатото предлагане и търсене на работна сила.

През първото полугодие на 2017 г. съгласно в Русенски регион са проведени 10 трудови борси – 6 общи и 4 специализирани, в т.ч. 2 младежки /в ДБТ-Силистра и Разград/, 1 насочена към ромската общност - ДБТ-Ветово, и 1 в сферата на селското и горското стопанство - ДБТ-Тутракан. 109 работодатели обявиха 352 CV-та. Борсите бяха посетени от 617 търсещи работа.

Проведени са общо 41 Дни на работодателя:

- Участвали общо 705 търсещи работа лица и 61 работодатели. Заявени общо 197 СРМ в различни браншове – машиностроенето, производството на части и детайли за автомобилната промишленост, производството на санитарни изделия, конфекционното и чорапното производство, мебелната, хранително-вкусовата промишленост, селското стопанство, строителството, туризма, търговията, услугите.
- Най-често дни на работодателя са провеждали ДБТ Русе /17/, Търговище, Силистра, Разград, Тутракан /по 3/, Дулово, Бяла, Ветово, Омуртаг и Кубрат /по 2/ и Попово и Исперих /по 1/.

Представителите на фирмите, участвали в дните на работодателя, в работните и информационните срещи, изказват удовлетворение от възможността да се запознаят с услугите,

предоставяни от Агенцията по заетостта и нейните териториални поделения, възможностите и условията за субсидирана заетост и обучения, предлагани от ДБТ.

ДРСЗ – ВАРНА (области Варна, Шумен, Добрич)

Равнището на безработица в регион Варна в края на шестмесечието е 7,35%. В сравнение със същия период 2016 г. постигнатото средно равнище на безработица е с 1,6 пункта по-ниско.

На 30 юни 2017 г. докладваната безработица е 5,89%. Това е най-ниското ниво на безработица през последните осем години. Това е пропорционално на отчетеното през юни 2008 г. (5.91%).

През 2017 г. активната политика на пазара на труда е насочена към следните основни целеви групи: безработни младежи до 29 г. с подгрупа до 25г., младежи, които нито се обучават, нито са заети (NEET's) и младежи, отпаднали рано от системата на образованието; продължително безработни лица - без квалификация и с ниско образование, безработни от ромски произход или безработни на социално подпомагане; безработни над 50-годишна възраст - без квалификация и с ниско образование, в предпензионна възраст или с нетърсена от работодателите професия и специалност; безработни без професия, без квалификация или с нетърсена на пазара на труда професионална квалификация - с ниска или нетърсена на пазара на труда професионална квалификация и недостиг на ключови компетентности, в т.ч. безработни с ниско образование (включително от ромски произход); хора с увреждания; лица извън работната сила, желаещи да работят, в т.ч. обезкуражени лица.

Отчетните данни за средномесечен брой на регистрираните в ДБТ безработни лица показват тенденция на спад във всички наблюдавани неравнопоставени групи на пазара на труда за първото полугодие на 2017 г. спрямо същия период на 2016 г.

Изменението в относителния дял безработните лица от уязвимите групи на пазара труда спрямо 2016 г., през периода за част от наблюдаваните групи е както следва:

- Безработни лица без квалификация, с основно и по-ниско образование – заемат дял от 48,3% от регистрираните безработни лица през първите шест месеца на 2017 г. при 49,7% за 2016 г. Достигнато е намаление от 1,3% при заложен спад от 0,6%.

- Безработни лица на възраст над 50 г. – съставляват 40,3% от регистрираните безработни лица през шестмесечието на 2017 г. при 41,4% за 2016 г. Достигнато е намаление от 1,1% при заложен спад от 0,7%;

- Продължително безработни лица – представляват 35,0% от регистрираните безработни лица през полугодieto на 2017 г. при 38,6% за 2016 г. Достигнато е намаление от 3,6% при заложен спад от 1,8%;

- Безработни лица с регистрация в ДБТ от 6 до 12 месеца - съставляват 16,7% от регистрираните безработни лица през периода януари - юни 2017 г. при заложен относителен дял от 15,8%, т.е. с 0,9 проценти пункта повече. Спрямо 2016 г. се отчита нарастване на дела на тази група с 0,1%;

- Безработни младежи на възраст от 25 до 29 г. – заемат дял от 8,2% от регистрираните безработни лица за шестмесечието на 2017 г. при заложен относителен дял 7,4%, т.е. с 0,8 проценти пункта повече. Спрямо 2016 г. се отчита нарастване на дела на тази група с 0,4%;

- Безработни младежи на възраст до 24 г. - представляват 4,9% от регистрираните безработни лица за първите шест месеца на 2017 г. при заложен относителен дял 4,2%, т.е. с 0,7 проценти пункта повече. Спрямо 2016 г. се отчита нарастване на дела на тази група с 0,2%.

За насърчаване на свободното движение на работниците в рамките на ЕС, през първото полугодие на 2017 г. по EURES във Варненски регион се проведеха 109 мероприятия:

- 10 информационни дни с участието на 179 нерегистрирани лица;
- 68 Ателиета за търсене на работа на тема „EURES мрежата и професионалната мобилност в Европа” за ТРЛ се проведеха в регион Варна. АТР бяха посетени от 549 безработни лица.

- 15 информационни срещи по EURES с учащи от професионални гимназии и студенти от висши учебни заведения се организираха от ДБТ в региона. В събитията участваха с 257 младежи и девойки;

- 2 щанда на EURES на трудовите борси бяха посетени от 153 лица;
- 1 щанд на EURES на Информационен ден по проект „Повишаване на информираността сред младежите относно Гаранцията за младежта в България” беше посетен от 138 младежи;
- 12 информационни сесии с участието на 193 служители от ДБТ;
- 1 работна среща на екипа на EURES в региона с участието на 17 служители.

Заклучения България

Положителни факти за пазара на труда в трансграничния регион за първото полугодие на 2017 година спрямо същия период на 2016 година са:

- Намаляване на общата безработица;
- Намаляване на новорегистрираните лица поради общо стабилизиране на предприятията;
- Намаляване на средномесечния брой на продължително безработните лица;
- Намаляване на средномесечния брой на лицата над 50 години;
- Включване на младежите до 29 години в различни програми за обучение и заетост, като част от работата по Европейската гаранция за младежта и ОПРЧР.

- Налице е значителен интерес от страна на търсещите работа лица и работодателите към организираните Трудови борси и Дни на работодателя, както и директно договаряне между кандидатите за работа и представителите на фирмите, имащи конкретни потребности от работна сила.

Негативни фактори, влияещи на структурата и обхвата на регистрираната безработица:

- Влошаващата се непрекъснато демографска картина;
- Задълбочаване на несъответствията между търсене и предлагане на работна сила;
- Проблеми с рисковите групи при устройване на работа;
- Липсата на перспективи за развитие и на нови работни места в малките общини;
- Възможностите за работа в чужбина, от които се възползват висококвалифицираните лица;
- Ниското заплащане на труда.

Тенденция за заетото население през 2012-2015 г.

	Румъния				България				
	Лица (хиляди души)	Тенденция на заетостта	Доход Лeya	Тенденции в доходите	Лица (хиляди души)	Тенденция на заетостт а	Доходи Лева	Тенденции в доходите	
Romania	8340,6	-0,30	1859	28,74	България	2254,8	2,64	10535	20,08
Кълъраш	91,8	-7,46	1435	27,78	Видин	16,8	-4.79	7011	19,74
Констанца	289,2	0,66	1735	23,66	Враца	37,2	-8.16	10332	11,93
Долж	248,8	-4,71	1672	25,53	Монтана	28,2	-1.98	7971	21,29
Гюргево	82	-6,29	1546	-6,29	Плевен	59,6	-2.36	7892	18,75
Мехединци	99,3	-5,79	1544	18,95	Велико Търново	67,1	-0.83	8213	21,82
					Разград	26,1	-2,57	8702	23,17
Олт	154,6	-4,92	1624	32,57	Русе	69,1	-1.31	8563	19,68
Телеорман	140,6	-7,86	1415	24,23	Силистра	21,2	-0,57	7494	17,28
					Добрич	40,5	-5.03	8084	19,98
Общ регион	1106.3					365,8			

Източници:

Национален статистически институт, Tempo-Online база данни, <http://statistici.insse.ro/shop> - обработка на данни

Национален статистически институт на България, <http://www.nsi.bg/bg/content/6441/statistical-regions-district> - обработка на данни

Сравняваме динамиката на приходите от динамиката на административните единици между двете страни, както следва:

Териториалните административни единици, които граничат с трансграничния район както в Румъния, така и в България, се характеризират със сходни явления: трудови трудности, с динамика под националните средни стойности. Доходът от трансграничния регион също е под националната средна стойност. Регионалният икономически контекст подчертава наличието на някои пропуски между отделните региони. Актуални тенденции показват, че разликите между окръзите и областите, граничещи с река Дунав и националните средни стойности са склонни да се увеличат. Това заключение се подчертава от факта, че в повечето териториални административни единици съществува динамика, различна от изолираните, според националните тенденции.

По отношение на Румъния, например, само в област Констанца има положителна тенденция на заетост. Във всички други страни тенденциите в заетостта са отрицателни при стойности доста над националното равнище. Доходът, получен от работа, е под средното за страната във всички окръзи и динамиката на растежа им е над националната средна стойност само в област Олт. Може да се прецени, че настоящата конюнктура на румънския трансграничен регион е отрицателна, като се предполага, че развитието на публични политики ще намали разликата с останалата част от страната.

По отношение на България, ние намираме същото явление: динамиката на заетостта е под средната за страната. Освен това пропуските между областите на трансграничния регион и средната за страната се увеличават. Трудовата заетост на България има положителна тенденция от 2,64%, но в областите, които граничат с Дунав, ние откриваме, че стойностите на тези тенденции са отрицателни, в противоположна посока спрямо средната за страната. Неотдавнашните усилия показаха различен успех при интегрирането на малък брой хора на пазара на труда и анализирането на показателите за ефективност изолирано, а не чрез свързване с аналитичен набор. По този начин се намалява въздействието върху общото състояние, с необходимостта публичните политики да променят сегашните тенденции и записването в посоката, следвана от другите региони на България. От гледна точка на приходите е ясно, че всички тези квартали са под националните средни стойности, с изключение на Монтана, Велико Търново и Разград.

От сравнението на специфичната тенденция на двете страни стигаме до заключението, че има общи проблеми на заетостта, които ги отстраняват от съществуващата национална тенденция.

Намаляването на съществуващите пропуски предполага използване на регионален потенциал и увеличаване на заетостта на населението успоредно с увеличаването на доходите на населението, което може да увеличи привлекателността на трансграничния регион.

Настоящият регионален контекст (включително и целия трансграничен регион, както в Румъния, така и в България) разкрива непривлекателна област от гледна точка на съществуващите оферти на пазара на труда. Намалените доходи за извършената работа се приемат в области на икономическа дейност, които изискват по-ниско ниво на дейност. Но в области, които носят добавена стойност и които разчитат на служители с по-високо образование, те ще страдат поради колебания в труда и миграцията.

Различията спрямо националните средни стойности разкриват и различията, които трябва да бъдат компенсирани от публичните политики:

Дял на доходите от националните средни стойности

	<i>Румъния</i>					<i>България</i>			
	<i>Доходи Лея</i>	<i>Тенденци и в доходите</i>	<i>Дял на доходите от националните средни стойности</i>	<i>Динамични разлики в доходите</i>		<i>Доходи Лева</i>	<i>Тенденци и в доходите</i>	<i>Дял на доходите от националните средни стойности</i>	<i>Динамични разлики в доходите</i>
Румъния	1859	28,74	100,00	0,00	България	10535	20,08	100,00	0,00
Кълъраш	1435	27,78	77,19	-3,34	Видин	7011	19,74	66,55	-1,69
Констанца	1735	23,66	93,33	-17,68	Враца	10332	11,93	98,07	-40,59
Долж	1672	25,53	89,94	-11,17	Монтана	7971	21,29	75,66	6,03
Гюргево	1546	-6,29	83,16	-121,89	Плевен	7892	18,75	74,91	-6,62
Мехединци	1544	18,95	83,06	-34,06	Велико Търново	8213	21,82	77,96	8,67
Олт	1624	32,57	87,36	13,33	Разград	8702	23,17	82,60	15,39
Телеорман	1415	24,23	76,12	-15,69	Русе	8563	19,68	81,28	-1,99
					Силистра	7494	17,28	71,13	-13,94
					Добрич	8084	19,98	76,73	-0,50

Източници

Национален статистически институт, Tempo-Online база данни, <http://statistici.insse.ro/shop> - обработка на данни

По отношение на Румъния има разлика между националната средна стойност в областите. Най-близката средна стойност в националната държава се намира в област Констанца (93,33%), а най-отдалечената от националната е област Телеорман (76,12%). Тенденциите в ръста на доходите разкриват тенденции за пет години: в шест от седемте области увеличенията на приходите са недостатъчни, а в перспективата на 2020 г. (следващите пет години) разликите в заплащането се влошават. Единствената област, където има динамично намаляване на разликата, е област Олт, където 13,33% означава възстановяване от периода 2012-2015 г. Но поддържането на настоящите тенденции означава запазване на сегашната динамика на нарастващите несъответствия между държавните и националните медии.

По отношение на България се отбелязва, че област Враца е близо до средната за страната, като приходите на служителите са 98,07% от средната за страната. Най-нисък дял от националната средна стойност се наблюдава в област Видин (66,55%). В три области динамиката на приходите намалява разликата през петте анализирани години (2012-2015 г.): Монтана (6,03%), Велико Търново (8,67%) и Разград (15,39%). Тези тенденции представляват скоростта на приближаване до националната среда в контекста на откриването на несъответствия. В същото време поддържането на същия темп ще намали разликата, без да има средни средни стойности, равни или надхвърлящи средната за страната. В останалите райони има тенденция към увеличаване на разликата с националната средна стойност. Определянето на факторите, които определят динамичната негативност по отношение на националната средна стойност, е първа стъпка в изграждането на интегрирани публични политики за развитие на приобщаващ пазар на труда. Анализирайки съществуващата динамика, наблюдаваме, че в област Враца, най-близка до средната за страната, има отрицателна динамика, което показва 40,59% тенденция на заминаване, което означава тенденция към намаляване на доходите на служителите. Отбелязваме, че приходите на служителите са от особено значение за повишаване на привлекателността на регионалния пазар на труда.

Ограниченията върху производителността на труда оправдават претеглянето на заплатите, но работата на служителите е корелирана с удовлетворение от постигнатите печалби. Служителите с висока степен на професионализъм ще мигрират към високо професионална област, което ще доведе до трудности за инвеститорите в области на дейност, включващи висококвалифицирани служители.

Ниските нива на доходите също така означават рисковете, на които са изложени работниците от региона. Ниският стандарт на живот, касаещ официална икономическа дейност, разкрива несигурността на тези хора и ниската гъвкавост в случай на събития като загуба на работа, болест или пенсиониране.

И в двата региона има подобни явления, които по аналогия позволяват да се разработят политики, които да улеснят развитието на общи икономически политики, основаващи се на икономическия потенциал на река Дунав.

Активно гражданско население, заето в селското стопанство, горското стопанство и риболова през 2015 г. (хиляди души)

	Румъния		България		
	Лица	Тенденция на заетостта *		Лица	Тенденция на заетостта *
Румъния	2003,1	-17,97	България	649,03	-5,87
Кълъраш	40,9	-16,70	Видин	10,67	20,33
Констанца	53,6	-16,25	Враца	18,01	-10,22
Долж	88,2	-19,45	Монтана	15,51	-2,01
Гюргево	37,8	-18,36	Плевен	27,66	2,07
Мехединци	39,7	-19,47	Велико Търново	28,93	9,88
Олт	64,8	-17,14	Разград	20,47	-6,17
Телеорман	69,6	-18,88	Русе	19,68	-8,80
			Силистра	21,72	-10,99
			Добрич	31,13	-0,77
Общо	394,6		193,78		

Източници:

Национален статистически институт, Tempo-Online база данни, <http://statistici.insse.ro/shop> - обработка на данни

Национален статистически институт на България, <http://www.nsi.bg/bg/content/6441/statistical-regions-district> - обработка на данни

В Румъния заетостта на населението в селското стопанство регистрира отрицателни тенденции както на национално, така и на трансгранично ниво. Установяваме, че областите Калараш, Констанца и Олт са склонни да са под средната за страната, докато в областите Долж, Гюргево, Мехедин и Телеорман те имат по-високи тенденции за намаляване на заетостта на

населението в селското стопанство. Тази област на дейност намалява въздействието си върху пазара на труда в страната и трансграничния регион.

В България заетостта в селското стопанство е различна в зависимост от районите на териториалните административни единици. По този начин в областите Враца, Монтана, Разград, Русе, Силистра и Добрич тенденциите в заетостта в селското стопанство са отрицателни, както е и случаят на национално ниво. В областите Видин, Плевен и Велико Търново заетостта в селското стопанство е нараснала. Спомняме си, че и за двете страни селското стопанство е дейност за издръжка на много семейства, осигурявайки минимален стандарт на живот.

III. ВЛИЯНИЕ НА СЕКТОРИТЕ НА ДЕЙНОСТТА НА ПАЗАРА НА ТРУДА

Начинът, по който се развива или ангажира икономическата активност, е основен елемент от влиянието на тези области върху заетостта на цивилното население. Освен това, сравнението на тенденциите, последвано от ръст на заетостта и приходите, позволява оценки на привлекателността на някои области на дейност или техния спад. От една страна, секторите с положителна еволюция ще бъдат разбрани и от друга страна ще има нужда от подкрепа или намеса за коригиране на проблемите, които водят до нежелани последици.

Сравняването на демографските данни от компонентните окръзи разкрива наличието на нежелани явления, които са последици от нестабилен, враждебен социален контекст, който включва съществуването на много социални и икономически проблеми. Анализът на основните икономически дейности има ролята да обяснява тези последици, от една страна, и от друга страна ролята, която разкрива основните етапи, които могат да бъдат в основата на последователни стратегии за развитието на трансграничната област.

В модела, приет в това изследване, анализираме въздействието на пазара на труда на икономическите сектори от две гледни точки: заетостта на цивилното активно население и постигнатия доход. Като се позоваваме на националната средна стойност, можем да изведем привлекателността на дадено поле на дейност, потенциала за растеж и вероятността за икономически растеж, а от друга страна можем да изведем появата на проблеми, които ще доведат до икономическа регресия на някои области с ефекти, настъпили в демографската структура на населението, особено на емиграцията и загубата на работна сила в окръзите, които формират южната трансгранична зона на Румъния.

Също така в регионите с най-висока добавена стойност трябва да се определят необходимостта от растеж и развитие, така че да могат да се въведат политики за подпомагане, за да се осигури положителна тенденция.

Дял на заетостта в секторите на дейност в окръзите на трансграничния регион

	Румъния	област	Кълъраш	Констанца	Долж	Гюргево	Мехединци	Олт	Телеорман
Селско стопанство, горско стопанство и риболов	24,02	35,38	44,55	18,53	35,45	41,09	39,98	42,19	49,50
Екстрактивна промишленост	0,69	1,43	0,11	0,48	0,36	11,63	0,70	0,52	0,92
Производствена индустрия	19,58	13,92	15,03	13,97	13,38	6,41	13,49	19,08	13,66
Производство и снабдяване с електроенергия	0,66	0,82	0,33	1,28	1,13	0,33	1,31	0,26	0,21
Водоснабдяване, саниране ...	1,51	1,68	2,07	2,18	1,37	1,63	1,51	1,04	1,78
Строителство	7,71	7,33	5,12	11,10	6,43	8,15	8,66	5,79	2,77
Търговия на едро	14,67	12,82	9,91	16,87	14,35	7,72	11,48	9,96	11,10
Транспорт и съхранение	5,14	5,37	3,70	9,34	4,14	5,33	4,43	3,45	3,27
Хотели и ресторанти	2,09	1,68	1,20	3,28	1,61	0,43	1,51	0,72	0,78
Информация и комуникации	2,24	1,05	0,33	1,87	1,33	0,33	0,20	1,17	0,28
Финансови посредници и застраховки	1,22	0,67	0,54	0,93	0,76	0,43	0,60	0,52	0,43
Транзакции с недвижими имоти	0,38	0,32	0,11	0,45	0,28	0,33	0,40	0,26	0,28
Професионални, научни и технически дейности	2,19	1,38	1,74	1,31	2,13	0,65	1,01	1,04	1,07
Административни и спомагателни дейности	3,56	2,91	2,83	4,25	2,53	3,15	1,91	1,69	2,77
Публична администрация и отбрана	2,38	2,45	3,05	2,18	2,37	2,93	3,12	1,82	2,63
образование	4,47	4,21	4,25	3,80	5,02	3,26	4,53	4,36	3,77

Здравоспазване и социално подпомагане	4,65	4,36	3,70	4,70	5,18	4,24	3,63	4,10	3,49
Изпълняващи, културни и развлекателни дейности	0,93	0,77	0,76	1,04	0,88	0,87	0,70	0,46	0,36
Други дейности и услуги	1,90	1,46	0,65	2,42	1,29	1,09	0,81	1,56	0,92

Източник: Tempo-Online база данни, <http://statistici.insse.ro/shop> - обработка на данни

Политиките за устойчиво и икономическо развитие изискват разнообразяване на областите на дейност, подкрепа за зоните с висока добавена стойност и сектора на услугите, където се създават възможности за работа на хора с висше образование.

Структурата на сферите на дейност също откроява определена професионална специализация на активното цивилно население, от една страна, но също така разкрива областите със значителен потенциал за растеж, тъй като инвеститорите изглеждат или се подкрепят в тези области.

Първата характеристика на трансграничния регион се дължи на високия дял на селското стопанство в заетостта на цивилното активно население. Регионалната средна стойност е по-висока от националната. Най-ниската заетост в селското стопанство е в област Констанца (18,53%), а най-високата заетост на населението в селското стопанство е 49,50% в област Телеорман. Регионалните медии разкриват важноста на селското стопанство като област на икономическа дейност, която заема голяма част от наличната работна сила.

Сравнявайки дела на професиите в цивилното активно население, можем да видим, че първите пет области предлагат заетост на повече от 50.0% от общото. В структурата им съществуват разлики по отношение на притежаваните или незначителни промени. В случай на сравнение между национални и регионални средни стойности има едно и също разпределение на областите, с някои особености на градовете. Основните разлики в нивата на заетост в малък брой дейности (една или две области) разкриват както професионална специализация на населението, така и липса на професионални възможности на населението поради лошата диверсификация на икономическите дейности. Близките проценти подчертават тенденцията на диверсификационната икономика, наличието на инвеститори и възможностите за квалификация в различните професии на населението.

В област *Калараш* 44.55% от цивилното население в активна възраст е заето в селското стопанство, следвано от производството (15.03%), търговията на едро (9.91%) и образованието (4.25%). Най-важните области на дейност по отношение на професионалните възможности са селското стопанство и производството, което представлява 59.58% от общата заетост на цивилното население. Това разпределение подчертава концентрацията на работната сила в селското стопанство - икономическа дейност, която има преобладаващи социални конотации по отношение на икономическото измерение, дължащи се на намалени доходи на фона на ограничения професионален избор. Селските райони на областта са високи, 63.87%.

В област *Констанца* икономическите дейности са по-разнообразни, тъй като това се вижда от по-малките разлики между акциите, притежавани от основните сфери на дейност. На първо място е селското стопанство, с 18.53% от общото активно цивилно население, следвана от търговията, която държи 16.87%, преработващата промишленост, която има 13.97%, строителството, където е 11.10% заетото население, , която притежава 9.34% от общата сума. Сравнявайки тенденциите в заетостта на населението, се забелязва, че селското стопанство има негативна тенденция, докато основните области имат нарастващи тенденции, като търговията, строителството и транспорта. След няколко години можем да очакваме, че основната област на дейност в област *Констанца* ще бъде търговията. Високата степен на урбанизация на окръга (68,03%) е един от факторите, определящи диверсификацията на професионалните възможности.

В област *Долж*, основната сфера на дейност се състои в селското стопанство, което заема 35,45% от общото активно цивилно население, следвана от търговията с 14,35%, производството (13,38%), строителството (6,43%) и здравеопазването (5.18%). Наблюдаваната от земеделието тенденция е отрицателна, като заетостта в този сектор намалява в периода 2011-2015 г. Вместо това търговията, строителството, здравеопазването и социалните грижи са на нарастващи тенденции на различни нива. Предвид високата степен на урбанизация от 51,9%, оценяваме, че има голям потенциал за развитие на секторите на неселскостопанската икономическа дейност. Селскостопанските дейности генерират ниски доходи, без да оказват значително въздействие върху качеството на живот.

В област *Гюргево* основната икономическата дейност е селското стопанство, което обхваща 41,09% от цялото население. Втората област е добивната промишленост (експлоатацията на чакъл от потока на река Дунав), която е с 11.63%, следвана от строителството (8.15%), търговията (7.72%) и преработвателната промишленост - 6.41%. Степента на урбанизация се намалява с 29,08%, което показва, че диверсификацията на областите на дейност зависи от значителната подкрепа на неселскостопанските икономически сектори. Също така, следните четири области на дейност имат много нисък дял на селското стопанство. Наблюдаваната тенденция в периода 2011-

2015 г. показва, че селското стопанство е в упадък, в същото положение като строителството. Основните области на растеж над националната средна стойност са добивната промишленост и търговията, следвана от преработвателната промишленост, която има по-бавна тенденция на растеж.

Област Мехединци има най-висока степен на цивилно население в сферата на земеделието (39.98%), производството (13.49%), търговията (11.48%), строителството (8.66%) и образованието (4, 53%). Разликата между основния сектор на дейност и другата е много висока, което показва влиянието на селското стопанство върху заетостта. Броят на работните места в селското стопанство е намалял между 2011-2015 г., а в това окръг има значително търсене на работни места от населението поради недостатъчното предлагане. В няколко сфери на дейност се наблюдава увеличение на броя на заетите лица при понижаване на доходите. Търговията и строителството са отбелязали положителни тенденции на растеж, но сегашното им влияние върху работната сила е ниско.

В област *Олт*, областите, в които е заета най-голяма част от активното гражданско население са: селското стопанство (42,19%), производството (19,08%), търговията (9,96%), строителството (5,79%) и образование (4.36%). Забелязва се, че основната област на дейност далеч надхвърля другите области на икономическата активност. Икономическото развитие предполага диверсификация на икономическите дейности, така че вторичните и третичните сектори да преодолееят сегашната заетост за сметка на заетостта в селското стопанство.

В област *Телеорман* има най-висока заетост в селското стопанство, която достига почти половината от цивилното население на 49.50%. Втората област на дейност е производството (13.66%), третата част е (търговия), четвъртата е образованието (3.77%), а петото е здравеопазването и социалното подпомагане (3.49%). Професионалните проблеми се генерират от намаляването на заетостта в селското стопанство и бавните или непоследователни тенденции в други сфери на дейност.

На регионално ниво е установено, че в областите *Калараси*, *Гюргево*, *Мехединци*, *Олт* и *Телеорман* първите места по отношение на заетостта са области на дейност, където работните места са заети предимно от мъже. Интегрирането на жените на пазара на труда в тези окръзи е по-трудно и изисква конкретни мерки.

<i>България</i>	<i>Селско стопанство, горско стопанство и риболов</i>	<i>Екстрактивна промишленост; производство; хранене с електричество, газ, пара и климатизация; водоснабдяване; канализация, управление на отпадъците и дейности по възстановяване</i>	<i>От които: Производство</i>	<i>Строителство</i>	<i>Търговия на едро и дребно; транспорт; настаняване и хранене; информация и комуникация</i>	<i>Финансови и застрахователни дейности; дейности в областта на недвижими имоти; професионални, научни и технически дейности; административни и поддържащи дейности</i>	<i>Публична администрация и отбрана; задължително социално осигуряване; образование; дейности в областта на човешкото здраве и социалната работа; изкуствата, забавленията и отдиха, ремонта на домакински стоки и други услуги</i>
България	3,79	25,61	21,92	5,95	29,69	11,16	23,81
Видин	6,48	21,98	17,14	3,39	22,27	7,35	38,52
Враца	6,08	29,77	19,09	6,26	21,15	5,08	31,66
Монтана	6,67	32,63	28,45	3,86	20,49	4,05	32,30
Плевен	7,81	31,01	27,99	4,05	20,76	5,95	30,41
Велико Търново	7,35	31,61	29,43	4,91	24,57	4,52	27,04
Разград	10,29	41,06	21,98	3,62	17,80	4,12	23,10
Русе	5,90	37,89	34,42	4,09	25,27	6,01	20,85
Силистра	14,52	22,72	19,71	4,37	21,59	5,10	31,71
Добрич	13,55	22,36	19,58	4,45	27,15	6,29	26,20

Източник:

На национално ниво в България основният сектор на икономическата дейност с въздействие върху заетостта е търговията и свързаните с нея дейности (29,69%), втората област на заетост е добивната промишленост (25,61%), към която се добавят услуги, свързани с градската инфраструктура, а на трето място - държавната администрация (23.81%).

На нивото на областите в трансграничния регион има някои различия както по отношение на йерархията на предлаганите работни места, така и по отношение на тежестта им във всеки район. Те могат да бъдат разделени на две категории: първата категория се състои от областите Видин, Враца, Силистра и Добрич, които имат структура, подобна на средната за страната, докато във втората група са областите Монтана, Плевен, Велико Търново и Разград, които имат различна йерархия. В първата група са представени по-добре дейностите, специфични за третичния сектор, тъй като това може да се наблюдава и в националната средна стойност, докато във втората група вторичният сектор е по-добре представен. На тези структури могат да бъдат изградени насоки за развитие. В област Русе има определена структура, където тежестта на държавните служители не е в първите три области на заетост.

Високата степен на заетост в публичните институции показва, че частната среда е в застояла или бавна фаза на бизнес средата.

IV. ИКОНОМИЧЕСКАТА СРЕДА В ТРАНСГРАНИЧНИЯ РЕГИОН

Икономическата среда описва спецификата на региона от гледна точка на съществуващия потенциал, производителността на труда и капацитета за осигуряване на високо качество на живот. Функционалността на икономическата среда се намира в цяла поредица от показатели, като печалба, заетост, доходи от населението и др.

Структурата на секторите на икономическата активност разкрива ориентацията на местните предприемачи към райони с висока ефективност и използването на висококвалифицирана работна сила или области, където разходите за труд са намалени, като се съсредоточава върху първичния сектор.

Структурата на икономическите агенти е основната форма на използване на съществуващия в географския район потенциал. Ефективността на използването на съществуващите ресурси е условие за местното или регионалното развитие.

Основните тенденции на икономическите агенти описват областите на дейност, привлекателни за инвеститорите, тези, за които има материални и човешки ресурси и тези, които

осигуряват интегрирането на работната сила на пазара на труда. В Румъния, между 2011 г. и 2015 г., общата тенденция се увеличава. Националната средна стойност е 13.68%, а градовете в региона могат да бъдат разделени на две категории: първата се състои от областите Долж и Гюргево, където темпът на мултиплициране на активните предприятия надвишава средната за страната. В областите Калараш, Констанца, Мехединци, Олт и Телеорман темпът на растеж е под средната за страната. В абсолютни стойности, областите Констанца и Долж имат най-голям брой икономически агенти.

Категорията на малките предприятия (0-9 служители) има най-голяма тежест по отношение на другите категории. Тенденцията на растеж е подобна на общата. Конфигурацията, според националната средна стойност, е същата като за общата тенденция: Регистърът на регионите в Долж и Гюргево се увеличава над националната средна стойност, докато в другите области има увеличение под средната за страната.

Категорията на средните предприятия (10-49 служители) регистрира тенденциите според спецификата на всяка област. Националната средна стойност показва тенденция на нарастване близо до нула (0.56%), което показва бавно нарастване на броя на дружествата в тази категория. Има увеличение в градовете Констанца (3.92%), Долж (2.01%) и Телеорман (1.56%). Негативна тенденция има в Калараш (-1.81%), Гюргево (-3.86%), Мехединци (-9.09%) и Олт (-0.75%). Размерът на икономическите агенти е важен за икономическото развитие поради по-високия оборот и по-голям брой служители.

По отношение на големите компании (50-249 служители) има различни тенденции: националната средна стойност има отрицателна тенденция (-0,26%), като в Долж (-7,96%), Мехединци (-23,64%), % и Телеорман (-1,27%). В Калараш (12,5%), Констанца (4,89%) и Гюргево (8,77%) тенденцията е положителна.

Много големи компании (250 служители и повече), регистрирани положителни тенденции в областите Долж (14,81%) и Телеорман (18,18%). В област Калъраш тенденцията е нула, а в останалите страни тенденцията е отрицателна. Ако при малките компании забележим склонността към предприемачество на населението, ние се занимаваме със стабилност, приемственост и потенциал за развитие за други бизнес категории. Сравнявайки категориите предприятия, установяваме, че съществува обща тенденция за увеличаване на броя на малките и средните предприятия и намаляване на броя на големите предприятия. Това явление изисква специализиран анализ, тъй като намаляването на броя на големите работодатели се дължи на нежеланите явления на структурата на бизнес средата в окръзите на трансграничния регион.

Екстрактивната промишленост се обуславя от съществуването на природни ресурси. По този начин природните ресурси обуславят съществуването на активни предприятия. Тенденцията е

различна според отделните окръзи: в област Кълъраш се наблюдава увеличение на броя на малките и средни предприятия. В област Констанца броят на активните предприятия се е увеличил във всички категории, в област Долж общият брой на предприятията в този сектор е намалял поради намаляването на броя на малките предприятия (0-9 служители) и увеличаването на броя на средните и поддържането на много големи. Област Гюргево е увеличил броя на малките предприятия и е намалил броя на средните; в Област Мехединци броят на малките предприятия се е увеличил, докато в област Олт е намалял броят на малките предприятия. В област Телеорман броят на предприятията остана постоянен. На ниво трансграничен регион се установи, че всички категории предприятия не са обхванати.

В преработвателната промишленост се наблюдава тенденция за увеличение на малки фирми (0-9 служители) и намаляване на средните предприятия (10-49 служители). Тенденциите, следвани от големите предприятия (50-249 служители), са склонни да бъдат негативни: както на национално равнище, така и в областите Констанца, Долж и Олт има намаляване на техния брой, докато големите предприятия се увеличават както на национално ниво така и в областите Кълъраш и Долж и да останат на едно ниво в окръзите Констанца, Гюргево, Олт и Телеорман а намаляват в област Мехединци.

Броят на икономическите агенти в тази област на дейност също има значение, свързано с развитието на региона и грижата за прилагането на мерки, свързани с европейската политика за опазване на околната среда. Освен това консумацията на вода е индикатор за нивото на развитие на регион или област. Инфраструктурата за тези икономически дейности е показател за потреблението на съвременни стоки и услуги.

На национално ниво има мултиплициране на малки активни предприятия (0-9 служители), докато средните предприятия (10-49 служители) отбелязват малък спад. Същата тенденция на спад се наблюдава и при големите предприятия (50-249 служители) и много големи предприятия (250 работници и повече). На ниво област съществуват особени особености в зависимост от степента на урбанизация и реализацията на инвестициите в модернизацията.

На национално ниво се наблюдава нарастваща тенденция на малките, средните и големите компании, както и регресията на много големи компании в областта на "Водоснабдяване, саниране, управление на отпадъци, дейности по обеззаразяване". В област Кълъраш има същата тенденция като на националното, но малките и средните предприятия имат положителни тенденции по-ниски от средните за страната, а големите предприятия са се увеличили с 120.0%. Много големи предприятия също имат негативна тенденция. В област Констанца всички бизнес категории имат положителни тенденции, с изключение на най-високите. В област Долж нарастват, над средното за страната, малки и големи предприятия, а средно за страната - средните предприятия. Много големи

предприятия са намалили своя брой. В останалите области Гюргево, Мехединци, Олт и Телеорман, нарастващите тенденции принадлежат на категориите малки и средни предприятия.

В сравнение с влиянието на пазара на труда има увеличение в броя на икономическите агенти, доходите, които могат да бъдат получени поради намаляването на броя на заетите лица и доходите, независимо от увеличението, под средното, получено в други икономически дейности.

Общите данни показват тенденция за растеж на компаниите, които работят в строителството. Най-голямо увеличение се забелязва в малките предприятия. По отношение на други категории дружества установихме, че тенденциите се влияят от икономиката на страната и от функционалността на пазара на недвижими имоти.

Като сектор, който зависи от други фактори като нивото на доходите, привлекателността на финансовите услуги и жилищните нужди, считаме, че сегашните тенденции могат да бъдат повлияни по всяко време от някои от горепосочените причини. Освен това емиграцията на младите хора може да бъде дестабилизиращ фактор на строителния пазар, тъй като търсенето на жилища ще намалее.

Търговията е една от основните области на дейност, в която работят жените. На национално ниво тенденцията е да се увеличи броят на малките и много големи предприятия и да се намалят средните предприятия. В Кълъраш броят на малките предприятия намалява, а броят на средните и големите предприятия се увеличава, което показва, че бизнес дейностите са в тенденция на нарастване. В област Констанца намалява броят на малките и средните предприятия, а броят на големите и много големи предприятия се увеличава. В област Дол се е увеличил броят на малките предприятия и намалил броят на средните и големите предприятия. В област Гюргево търговията се развива, както се вижда от нарастването на броя на търговските предприятия във всички категории. В Мехединци търговските предприятия са в упадък поради отрицателната тенденция на всички категории. В област Олт се е увеличил броят на малките предприятия, както и намалил броят на средните и големите предприятия. В Телеорман всички бизнес категории са на низходяща тенденция, което показва спад в този икономически сектор.

Общата тенденция е значителен ръст за предприятията, работещи в областта на транспорта. Националната средна стойност е 31,64%, като е надвишена в областите Долж, Олт и Телеорман. В Кълъраш, Констанца, Гюргево и Мехединци нарастващата тенденция е под средната за страната. В случая с област Констанца тенденцията от 14,04% може да се дължи и на достатъчно обхванет пазар. Броят на активните предприятия е 2299 бр., най-висок в сравнение с областите от трансграничния регион. По отношение на малките предприятия (0-9 служители) има значително увеличение във всички области. В сравнение със средните предприятия (10-49 служители) има увеличение в областите Констанца и Телеорман, докато в областите Кълъраш, Долж, Гюргево,

Мехединци и Олт тенденциите са към намаление. Голямото регистриране на предприятията се наблюдава в област Долж и намаление в област Констанца и Гюргево, докато в градовете Калараша, Мехединци, Олт и Телеорман броят е постоянен. В случая увеличение на много големи предприятия има в област Гюргево и стагнация в областите Констанца и Долж. Забелязва се, че тази категория активни предприятия не съществува в другите области.

Бизнесът с хотели и ресторанти е свързан с инвестиции в туризма и туризма. Общата тенденция е да се увеличи броят на тези предприятия както на национално ниво така и на ниво областите в трансграничния регион, с изключение на област Телеорман, където общата тенденция е отрицателна.

В случай на малки предприятия (0-9 души) има тенденция на нарастване на шест от седемте области, единствената област с негативна тенденция е Телеорман. В случай на средни предприятия (10-49 служители) тенденцията е отрицателна само в област Мехединци. Големите и много големи предприятия не присъстват във всички области, но в област Констанца техният брой се е увеличил с 43.75%, което показва значително увеличение на инвестициите в туризма, докато в градовете Мехединци и Телеорман тези инвестиции се удвояват. Много големи туристически предприятия съществуват само в област Констанца, където техният брой се е удвоил.

"Информация и комуникация" е една от най-рейтинговите области с много високи нива на печалба и висококвалифицирана работна сила. На национално ниво се забелязва, че предприятията, които са активни в този сектор, са се умножили във всички категории, като най-голямо е увеличението им сред много големи предприятия с повече от 250 служители. В трансграничния регион има само една област с активни предприятия от всички категории. Тенденцията нараства в случая на малкия бизнес и не се променя за големи и много големи предприятия. В област Кълъраш преобладават малките предприятия, чиято тенденция се увеличава, докато средните предприятия са почти наполовина. В област Констанца има увеличение във всички съществуващи бизнес категории. В област Гюргево има малък бизнес растеж и застояла тенденция на големите предприятия. В област Мехединци има малък бизнес растеж и регресия на средните предприятия. В област Олт има положителни тенденции за всички съществуващи категории. В Телеорман тенденцията на малките и средните предприятия намалява, докато те нарастват на нивото на големите предприятия. Преобладаването на малките предприятия и фактът, че в повечето от градовете не съществуват всички категории предприятия разкрива, че потенциалът на тази област на дейност е слабо развит и че вероятно нуждите на всяка област се покриват от предприятия в съседните области.

Споменаваме, че броят на предприятията в областта на информацията се обуславя от наличието на специалисти. Трансграничният регион има само два силни университетски центъра

(Крайова и Констанца) и граничи с най-големия университетски център в страната Букурещ. Миграцията и уреждането в друг регион може да са причина за по-бавен темп на растеж в тази област на икономическата активност.

Тенденциите в наемането, активните предприятия и доходите, получени от служителите в различни икономически сектори, открояват тенденциите за определен период от време. Въпреки това стабилността на икономическата среда и бъдещите тенденции зависят от начина, по който действат активните предприятия във всяка област. Оборътът показва потенциал за растеж на работните места, размножаване на икономически агенти в различни сфери на дейност, доходност, постигната в определени икономически сектори и потенциал за развитие на икономическата среда. По този начин, увеличаването или намаляването на оборота сигнализира за положителните или отрицателните тенденции в икономическия сектор.

На национално ниво най-важните области, промишлеността, търговията, строителството и други услуги имат положителна тенденция, като оборътът е 1177483 млн. леи, което представлява увеличение от 16,91% между 2011-2015 г. Същото увеличение се наблюдава и в повечето окръзи в трансграничния регион, с изключение на област Мехединци, където тенденцията е отрицателна. В добивната промишленост оборътът има положителен тренд на национално ниво, както в Кълъраш, Долж, Гюргево, Олт и Телеорман. Обръща се внимание на тенденцията, която е доста над средното ниво в Кълъраш, Долж, Олт и Телеорман, което показва ускорен ръст на оборота в тази област.

Преработвателната промишленост е една от областите със значителни обороти. На национално равнище увеличението е 18,21%. Във всички области преработвателната промишленост има значителен дял от общия оборот. В пет от седемте области тенденцията на оборот е положителна, а в областите Констанца и Телеорман това е отрицателно. В първия случай дялът на оборота е най-висок спрямо другите области. Намалението от 2,77% може да се дължи на достигането на максимален таван за дейности в тази област. По отношение на област Телеорман може да има регресия поради реконфигурирането на икономическите сектори. Този сектор на дейност се нарежда на второ място сред секторите, като регресията може да се дължи и на значително увеличение на оборота в добивната промишленост, разпределението на водата, информацията и комуникациите.

Производството и доставката на електрическа и топлинна енергия, газ, топла вода и климатизация има негативна тенденция в националния оборот. Отрицателните показатели се наблюдават и в Калъраш (-84.62%), Долж (-9.52%), Гюргево (-5.00%), Мехединци (-78.08%) и Олт (-66.7%). В областите Констанца и Телеорман нарастването на оборота в този сектор е 36.52% и съответно 11.11%.

В областта на водоснабдяването, санитарните дейности, управлението на отпадъците и дейностите по обеззаразяване има спадове в оборота както на национално ниво (-22.08%), така и на Кълъраш (-62.92%), Констанца (-52, 84%), Долж (-25.67 %); Мехединци (-82.93%) и Олт (-40.38%). В градовете Гюргево и Телеорман оборотът се увеличава с 25.53% и съответно с 66.67%.

В строителството има лек ръст на оборота на национално ниво (2.46%), както и в градовете Долж (11.61%), Гюргево (31.86%), Олт (12.01%) и Телеорман (5.91%). В другите страни оборотът намалява както следва: Кълъраш с 16.37%, Констанца с 6.27% и Мехединци с 20.64%. Тези тенденции показват, че излизането от финансовата криза е диференцирано според областта.

Търговията е една от най-важните области на икономическата активност. На национално ниво търговията има най-голям оборот. Увеличението през 2011-2015 г. е 15.63%. Тази област на дейност отчита и увеличение на оборота в областите на трансграничния регион: в област Кълъраш той се увеличава с 61.98%, в област Констанца той се увеличава с 9.33%, в област Долж нараства с 36.67%, в Гюргево с 35.58%, в област Мехединци нараства с 9.14%, в област Олт се увеличава с 35.71%, докато в област Телеорман се увеличава с 11.66%.

"Транспорт и съхранение" има различни тенденции в анализирани области. На национално ниво тази област има нарастващ оборот от 37,14%. Тенденциите на растежа са видими в градовете Констанца (22,47%), Олт (59,52%) и Телеорман (14,63%). В областите Кълъраш, Констанца и Гюргево тази област на дейност заема трето място в дела на оборота на областта, но има негативна тенденция в градовете Кълъраш и Гюргево. Налице е значително увеличение в областите Олт, 59.52%, а в Долж (-2.58%) и Мехединци (-49.01%).

Оборотът в "Хотели и ресторанти" се увеличава, както на национално ниво, така и в шест от седемте области на трансграничния регион. Единственото изключение е област Телеорман, където тенденцията на оборот в тази област е отрицателна. Тенденцията на оборот в Каларашис (68.42%), Констанца (70.36%) и Олт (67.31%) надвишава средната за страната, което показва, че тази област е от интерес за бизнес средата за продължаване на тази посока. Оборотът в областта "Информации и комуникации" има положителна тенденция във всички области на трансграничния регион. Тенденциите през 2011-2015 г. показват, че оборотът нараства стабилно, като шест от седемте области са в първите три области по отношение на ръста на оборота и стойностите са над средното за страната. Единственият растеж под средната за страната, а не в първите три тенденции за растеж, може да бъде забелязан в област Кълъраш.

Последната област, за която има статистически данни за оборота, е "Услуги за недвижимо имущество, отдаване под наем и услуги, предоставяни предимно на предприятия". Тенденциите, следвани от оборота, са положителни в пет от седемте области. Преодоляването на икономическата криза вероятно ще подобри текущите тенденции както на национално ниво, така и ниво на област.

Отбелязваме, че по-голямата част от оборота се генерира от активни предприятия, които са сред много големите, големи и средни предприятия. По този начин сегашната преобладаваща структура, в която мажоритарният дял се държи от малките предприятия и където определени сфери на дейност не са обхванати от големи и много големи предприятия, може да се разбира като имащ икономически неизползван потенциал. Развитието на съществуващите активни предприятия и преходът към по-големи класове размери със сигурност ще доведат до увеличаване на оборота и, имплицитно, до подобряване на условията на пазара на труда.

Инвестициите в различни сфери на дейност имат сложни значения в разбирането на привлекателността на региона. Статистическият анализ на направените инвестиции има ролята да разкрие икономическите области, представляващи интерес за инвеститорите, и потенциала за растеж. Лесно е да се разбере, че инвестицията се предхожда от проучвания за осъществимост, пазарни анализи и материален или човешки потенциал. По този начин чрез статистически анализ на централизираните данни може да се очертае обща картина на привлекателността на дадена област на икономическа активност в географски район.

Инвестициите в промишлеността, търговията, строителството и други услуги показват негативна тенденция в област Кълъраш, Долж, Гюргево, Мехединци и Олт. В област Констанца и Телеорман има положителни общи тенденции, и в двата случая над националната средна стойност. Извличащата промишленост е област на интерес на национално ниво, както и в пет от седемте области в региона. В градовете Гюргево, Мехединци и Телеорман инвестициите са много по-високи от средните за страната, а в област Олт са близо до нея.

Инвестиционните тенденции в производствения сектор разкриват застои на пазара, който не е от значителен интерес за потенциалните инвеститори. Освен област Мехединци, всички тенденции имат отрицателни стойности. От гледна точка на потенциала за заетост, тези прогнози показват, че в бъдеще ще бъде ограничено предлагането на работа.

В областта на "Производство и доставка на електрическа и топлинна енергия, газ, топла вода и климатизация" има спад в националните инвестиции. Тази област се оказва привлекателна в област Констанца, Гюргево и Телеорман.

Районът "Водоснабдяване, саниране, управление на отпадъците, дейности по обеззаразяване" е привлекателен на национално ниво, където инвестициите са се увеличили с 134.97% в област Констанца, където инвестициите са се увеличили с 307.94%, а в Мехединци - с 400.00%.

Строителството е по-малко привлекателно за инвеститорите, както на национално, така и на регионално ниво, с изключение на област Олт, където инвестициите нараснаха с 18,42%.

"Търговия на едро и дребно, ремонт на автомобили и мотоциклети" са привлекателни в област Кълъраш и Долж, където са регистрирани положителни тенденции.

Инвестициите в "Транспорт и складиране" нарастват на национално ниво с 46.05%, в Констанца (150.58%), Долж (77.11%), Гюргево (111.29%), Олт (127.27%) и Телеорман (60.00%).

Инвестициите в "Хотели и ресторанти" нарастват на национално ниво (11,68%), в Кълъраш (950,00%), Констанца (38,26%), Додж (168,00%), Гюргево 33% и Телеорман 225,00%. В област Мехединци и Олт те бяха постоянни.

Тенденцията на развитие на домейна "Информация и комуникации" се доказва и от нарастването на инвестициите: на национално ниво то се увеличава с 10.93%, в област Кълъраш се увеличава с 600.00%, в област Констанца се увеличава с 13.04% в област Долж нараства с 28.57%, в област Гюргево се увеличава с 20.00%, в област Мехединци се увеличава с 33.33%, в област Олт се увеличава с 100.00%, а в област Телеорман нараства със 100.00%.

В областта на "сделки с недвижими имоти, наеми и услуги, предоставяни основно на предприятия", инвестициите на национално ниво се увеличиха с 98.73%, в област Кълъраш с 36.36%, а в област Долж - с 60.98%. В Констанца те са постоянни.

Чрез направените през периода 2011-2015 г. инвестиции може да се забележи, че инвестициите в градовете на трансграничния регион обикновено следват националната тенденция, което показва, че икономическите системи на областите се свързват с националните. Разпределението на икономическите агенти е различно в областите на региона в зависимост от особеностите на градовете, но може да се види, че инвестициите в определени сфери на дейност имат обем, който има тенденция да покрива икономическия потенциал, който не е обхванат от икономическите дейности на ниво близко до националната средна стойност.

В България *Видин* е един от регионите с най-слабо развита икономика в страната. Въпреки положителния обрат на пазара на труда през последната година заплатите и стандартът на живот остават ниски. Високото усвояване на европейски средства не успява да компенсира оскъдните частни инвестиции, а по един от основните проекти има съмнения за злоупотреби. Ниските нива на местните данъци и такси не са достатъчни за създаването на добра бизнес среда, като незадоволителната инфраструктура и изоставащото развитие на административните услуги натежават в другата посока. Видин е областта, в която негативните демографски тенденции в България са най-ясно изразени, и е единствената, чието средногодишно население вече е под 100 000 души.

Област Видин се отличава със:

- стратегическо географско разположение, предпоставка за развитие на транспорт и логистика. Тук се намира и вторият за страната мост над река Дунав между България и Румъния.
- условия за трансгранично сътрудничество с Румъния и Сърбия;
- сравнително чиста околна среда - привлекателна туристическа дестинация;
- добра земеделска земя и условия за развитие на селското стопанство.

От друга страна областта се нуждае от повишаване квалификацията на работната ръка, подобряване на инфраструктурата, повишаване на производителността на предприятията.

Според плановете за развитие на област Видин като най-перспективни са определени отраслите:

- туризъм – селски, ловен;
- транспорт и логистика;
- селско стопанство;
- производство на храни и напитки;
- добивна промишленост – инертни материали.

В икономическата структура на областта доминиращо място заема секторът на услугите, следван от аграрния сектор и промишлеността. Плодородните почви и благоприятен климат обуславят добре развито земеделие. ИКТ са много сабо развити в областта, основно чрез микро и малки предприятия за поддръжка на хардуер и маркетинг и реклама в Интернет.

Видин е една от областите с най-нисък БВП на глава от населението – 6034 лв. при 11 574 лв. за страната. Ниската степен на икономическо развитие намира отражение и в размера на доходите. Средната брутна заплата на наетите лица през 2015 г. е 6663 лв., което е с близо 1/3 по-ниско от средната за страната. През 2016 г. средногодишният доход на лице от домакинство е по-нисък само в Монтана, Кърджали и Силистра. Доходите от работна заплата формират едва 45% от общия доход на средностатистическото домакинство в областта при 57% за страната.

През последните години делът на населението, живеещо под националната линия на бедност, постепенно намалява, но остава близо 2 пъти по-висок от средния за страната (съответно 38,1% спрямо 21,8%). Делът на лицата, живеещи с материални лишения, е 38,4% при средно 33,1% за страната.

Видин е една от областите с най-малък брой нефинансови предприятия спрямо населението. През 2014 г. разходите на предприятията за придобиване на ДМА достигат 87 млн. лв., което е една от най-високите стойности за последните 15 години. Въпреки това Видин, Монтана и Перник са единствените три области, в които разходите за придобиване на ДМА се

равняват на по-малко от 1000 лв./човек. След известно покачване до 2012 г. през последните две години преките чуждестранни инвестиции в областта намаляват с близо 10 млн. евро.

В същото време Видин е една от четирите области (заедно с Габрово, Ловеч и Бургас) с най-висока степен на усвояване на европейски средства. Най-високо усвояване постигат общините Видин и Белоградчик, а най-ниско – Ново село и Грамада, като последната е единствената община в цялата страна без усвоени средства като бенефициент по оперативните програми на ЕС.

Въпреки някои положителни процеси през последните години инфраструктурното развитие на област Видин изостава от средните нива за страната.

Гъстотата на пътната мрежа в област Видин (20,3 км на 100 кв.км) е по-висока от средната за страната (17,8 км на 100 кв.км). В същото време едва 12% от пътищата в областта са първокласни (при 18% за страната), а дялът на пътната настилка в добро състояние е с 8,4 пр.п. по-нисък от средния за страната (40,7%).

През 2016 г. по-малко от половината домакинства (48,0%) в областта имат достъп до интернет и по-малко от половината лица (49,0%) на възраст 16–74 години са използвали интернет през същата година. Средните нива за страната са съответно 59,1 и 60,3%.

Монтана е най-малко привлекателният район за чуждестранните инвеститори, а общините в района не могат да компенсират липсата на частни инвестиции с високо усвояване на европейските средства.

Областта е сред най-тежко засегнатите от демографската криза в страната. Образователната система успява да обхване сравнително голяма част от подлежащите на образование лица, но понижаващите се оценки на задължителните матури говорят за спад в качеството. Качеството на здравеопазването е близко до средното за страната, а околната среда е в сравнително добро състояние.

Областта се отличава със:

- стратегическо географско разположение, предпоставка за развитие на транспорт и логистика;
- условия за трансгранично сътрудничество с Румъния и Сърбия;
- сравнително чиста околна среда - привлекателна туристическа дестинация;
- добра земеделска земя и условия за развитие на селското стопанство.

Според плановете за развитие като най-перспективни са определени отраслите:

- туризъм – селски, ловен;
- транспорт и логистика;
- селско стопанство;

- производство на храни и напитки;
- машиностроене.

Подобно на област Видин икономическото развитие на Монтана изостава чувствително от средните нива за страната. БВП на глава от населението през 2015 г. възлиза на 6611 лв., което е с повече от 40% по-ниско от средната стойност за страната.

Въпреки че в страната има десет области, в които средната годишна брутна заплата на наетите по трудово и служебно правоотношение е по-ниска от тази в Монтана (7499 лв. през 2015 г.), по данни на НСИ доходите на домакинствата са едни от най-ниските в страната. Водещата причина за това е ниската заетост на населението. Макар заплатите да не са сред най-ниските в страната, те формират едва 33% от дохода на домакинствата. Този дял е най-ниският в страната и далеч по-малък от средния за страната (56,1%).

Ниските доходи са и основната причина за значителната бедност в областта. Относителният дял на бедното население спрямо линията на бедност за страната възлиза на 41,6%, като по-високи стойности се наблюдават единствено в Кърджали и Пазарджик.

Още през 2015 г. Монтана става областта с най-неблагоприятно съотношение между натрупаните ЧПИ и броя на местното население. Преките чуждестранни инвестиции /ПЧИ/ в предприятията от нефинансовия сектор в област Монтана към 2016 г. възлизат на 27.4 млн. евро, което е с 20.1% по-малко в сравнение с 2015 година. Техният дял в общия размер на направените чуждестранни инвестиции в страната е 0.1% и съответно 4.4% от ПЧИ в рамките на Северозападен район. По размер на чуждестранните инвестиции област Монтана е на последно място в страната.

За разлика от други по-слабо развити области, като съседните Видин и Ловеч, общините в област Монтана не успяват да надминат средните за страната темпове на усвояване на европейски средства. На фона на тези индикатори не е изненадващо, че единствената област, в която предприемаческата активност е по-слаба, е област Кърджали.

Гъстотата както на пътната, така и на железопътната мрежа в областта е малко по-ниска от средната за страната – съответно 17,8 км на 100 кв.км и 3,6 км на 100 кв.км. Разликите в развитието на инфраструктурата идват най-вече по линия на високоскоростните пътища. Единствената област, в която делът на автомагистралите и първокласните пътища е по-нисък, е Смолян, където пътната инфраструктура е слабо разгърната поради планинския терен. През 2015 г. в добро състояние се намират 31,4% от пътната настилка в областта, която стойност, макар да е най-високата за последните шест години, е по-ниска от показателя за страната (40,7%).

И през 2016 г. Монтана остава една от областите с най-нисък дял на домакинствата с достъп до интернет – 36,8%. По-ниски нива се наблюдават само във Враца и Търговище.

Икономиката на община *Враца* се отличава с изявен индустриален профил. Институтът по пазарна икономика определя преработващата промишленост като отрасъла с най-голям дял в местната икономика. Според броя на заетите за 2016 г., сред водещите предприятия на преработващата промишленост в община *Враца* се нареждат Холсим (производство на цимент), заводът за металорежещи машини ЗММ и металургичният завод Центромет. В общината работят и няколко големи производители на текстил и облекла – РБО, Чимбидиум и Вратица *Враца*, както и такива от хранително-вкусовата промишленост – Лалов и Вачев (месни продукти) и СД Дигант - Димитров и Григоров (хляб и тестени изделия).

През 2016 г. пазарът на труда в област *Враца* излиза от дълбока криза, но заетостта е втората най-ниска в страната. Това оказва негативен ефект върху доходите и условията на живот в областта, които остават ниски. Областта постига сравнително високо усвояване на европейски средства, но отливът на чуждестранни инвестиции продължава. Инфраструктурата не е добре развита, като едва 15% от пътищата са в добро състояние.

Враца е сред областите, в които най-бързо намалява населението. Повечето показатели за състоянието на образователната система и здравеопазването са близки до средните за страната. Областта изостава с развитието на канализационната мрежа и изграждането на пречиствателни станции.

Областта се отличава със:

- стратегическо географско разположение, предпоставка за развитие на транспорт и логистика;
- условия за трансгранично сътрудничество с Румъния и Сърбия;
- развитие на енергетиката;
- условия за развитие на селското стопанство.

От друга страна областта се нуждае от повишаване квалификацията на работната ръка, подобряване на инфраструктурата, повишаване на производителността на предприятията.

Според плановете за развитие като най-перспективни са определени отраслите:

- туризъм – пещерен (пещерата Леденика), селски, ловен;
- транспорт и логистика;
- селско стопанство;
- енергетика;

През 2015 г. БВП на глава от населението възлиза на 9494 лв. при средно 11 574 лв. за страната. Поради високия размер на възнагражденията в АЕЦ „Козлодуй“ в страната има само две области, в които средната годишна брутна заплата на наетите е по-висока от тази във *Враца* (9861

лв. през 2016 г.). Това са столицата (13 542 лв.) и Стара Загора (10 035 лв.). Въпреки това стандартът на живот в областта е нисък поради неблагоприятната възрастова структура и ниската заетост, т.е. високото заплащане се получава от сравнително малка част от населението. Делът както на населението, живеещо с материални лишения (42,7%), така и на бедните спрямо националната линия на бедност (27,1%) остават по-високи от средните за страната – съответно 33,1 и 21,8%.

Към края на 2016 г. размерът на преките чуждестранни инвестиции с натрупване спада до 138 млн. евро, което е най-ниската стойност от 2007 г. насам. В съотношение с броя на населението те възлизат на 795 евро/човек, което е близо 4 пъти под средните нива за страната. Разходите за придобиване на ДМА обаче нарастват и достигат 2152 лв./човек от населението през 2016 г., като по този начин надхвърлят предишния връх от 1909 лв./човек от 2010 г.

Общините от областта постигат сравнително високо усвояване на европейски средства – 161,5 млн. лв. към 2016 г. В съотношение с броя на населението това прави по 930 лв./човек при средно 689 лв./човек за страната. Най-много средства усвояват общините Мездра (1414 лв./човек) и Враца (1227 лв./човек), а най-малко – Борован (43 лв./човек).

Въпреки че гъстотата на пътната мрежа е близка до тази за страната (17,8 км на 100 кв.км), делът на автомагистралите и първокласните пътища е нисък – 10,3% през 2016 г. при средно 18,1% за страната. Качеството на пътната настилка продължава да се влошава, като през 2015 г. в добро състояние са само 15,0% от нея, което е и най-ниският дял в цялата страна. Враца е също така областта с най-нисък дял на домакинствата с достъп до интернет и с втория най-нисък дял на лицата, използвали интернет през 2016 г. Стойностите за областта са съответно 31,1% и 30,2% и са около 2 пъти под тези на национално ниво.

Условията на живот в област *Плевен* са по-добри от средните за страната, което се дължи на сравнително високите доходи и на постепенното възстановяване на пазара на труда. Инвестиционната активност е по-висока от периода преди кризата, но остава под средните за страната нива. Усвояването на европейски средства е сравнително добро, но нивата на местните данъци и такси остават едни от най-високите в страната, а административното развитие изостава.

Демографската картина в областта е по-благоприятна от тази в останалите области в Северозападна България, но и тук негативните демографски тенденции са ясно изразени. Състоянието на образованието остава незадоволително и дори се влошава по някои ключови индикатори, като представянето на учениците на матурите. Областта запазва водещото си място в сферата на здравеопазването, а състоянието на околната среда е в унисон с това в по-голямата част от страната.

Областта се отличава със:

- стратегическо географско разположение, предпоставка за развитие на транспорт и логистика;
- условия за трансгранично сътрудничество с Румъния и Сърбия;
- сравнително чиста околна среда - привлекателна туристическа дестинация;
- много добра земеделска земя и условия за развитие на селското стопанство.

От друга страна областта се нуждае от повишаване квалификацията на работната ръка, подобряване на инфраструктурата, повишаване на производителността на предприятията.

Според плановете за развитие като най-перспективни са определени секторите:

- преработваща промишленост;
- търговия, ремонт и техническо обслужване на автомобили и мотоциклети, на лични вещи и на стоки за домакинството;
- производство и разпространение на електрическа и топлинна енергия;
- транспорт, складиране и съобщения;
- строителство.

Средногодишните доходи на лице в област Плевен възлизат на 5645 лв. през 2016 г., които са с 14% по-високи от средните за страната и с 602 лв. повече от предходната година. Средната годишна брутна заплата е 7400 лв., или с 25% по-ниска от тази за страната, но това се компенсира от доходите на домакинствата от други дейности и от сравнително високия размер на пенсиите.

Областта се характеризира с относително ниски нива на бедност. През 2016 г. дялът на хората, живеещи с материални лишения, е 29,3%, а дялът на тези, които са под относителната линия на бедността за страната – 10,0%. И двете стойности са по-ниски от тези за страната. За 2016 г. БВП на глава на населението в областта възлиза на 6710 лв. при 11 574 лв. за страната.

Инвестиционната активност в областта е относително ниска на фона на повечето други области, но противно на преобладаващите тенденции се засилва след кризата. В последните 3 години областта отчита и сериозен нетен приток на чужди инвестиции. Въпреки това ЧПИ спрямо местното население (1208 евро/човек с натрупване към края на 2015 г.) продължават да изостават зад средните за страната стойности (3006 евро/човек). Областта се отличава с високо усвояване на европейски средства от общинските администрации. Стойността на изплатените суми по договори на общините като бенефициенти по оперативни програми възлиза на 822,3 лв./човек към 2016 г.

Доходите в област Велико Търново продължават да изостават от средните нива за страната. През последните две години обаче пазарът на труда в областта бележи истинско оживление. Нещо повече, най-големият ръст на заетостта в страната през 2015 г. спрямо предкризисната 2008 година

е в област Велико Търново. Инвестициите, макар и далеч под средните нива, показват тенденция на увеличаване през последните години. През 2016 г. област Велико Търново изпреварва средните резултати за страната в развитието на електронното правителство и работата на „едно гише“.

Социалното развитие на област *Велико Търново* се оценява като сравнително добро. От една страна, демографските процеси продължават да се влошават и да са значително по-неблагоприятни от тези в страната. Здравеопазването се характеризира с недостиг на лекари. Областта показва сравнително високи резултати при образованието, най-вече заради националното значение на Великотърновския университет. Областта остава популярна дестинация за културно-исторически туризъм.

Областта се отличава със:

- благоприятно географско и транспортно-кръстопътно положение;
- добре развита транспортна, съобщителна, енергийна и водостопанска структура;
- значителни площи плодородна обработваема земя;
- добре изразена хидрографска мрежа;
- богати нерудни изкопаеми;
- съхранено културно-историческо наследство в страната;
- балансирано развитие на стопанския комплекс;
- наличие на малки и средни предприятия;
- наличие на висши учебни заведения, които създават висококвалифициран човешки ресурс;
- добре развита мрежа от населени места.

Според плановете за развитие като най-перспективни са определени отраслите:

- туризъм – културно-исторически и селски;
- хотелиерство и ресторантьорство;
- транспорт и логистика;
- селско стопанство;
- преработваща промишленост.

В икономическото си развитие област Велико Търново изостава спрямо средните показатели за страната. През 2016 г. БВП на човек от населението в областта е с около 1/3 по-нисък от средния за страната – 7801 лв. при 11 600 лв. за страната.

Доходите в областта също изостават чувствително. През 2015 г., след значително по-бавен ръст няколко години поред, достигат до 84% от средните за страната, или 4180 лв. средногодишен

доход на лице от домакинството при 5000 лв. за страната. През 2016 г. заплатите в областта продължават да нарастват – с 5,5% спрямо предходната година.

Област Велико Търново изостава значително от средните стойности за страната при показателите за вътрешни и чуждестранни инвестиции. Към края на 2015 г. в областта са направени чужди инвестиции в нефинансови предприятия в размер на 439 евро/човек с натрупване, което е близо 7 пъти по-малко от средната стойност за страната.

В същото време усвоените европейски средства от великотърновските общини като бенефициенти по оперативните програми е над средната за страната – към 2016 г. във Велико Търново са усвоени 746 лв./човек при 689 лв./човек за страната. В областта най-много средства са усвоили общините Павликени, Свищов и Велико Търново – около 1000 лв./човек, а най-малко – Полски Тръмбеш и Сухиндол, които отчитат под 100 лв./човек от населението.

През последните няколко години най-много са направените инвестиции в отраслите: “Търговия и ремонт”, ”Преработваща промишленост”, “Транспорт и съобщения” както и “Електроенергия, газ и вода”. Основно средствата са насочени към придобиване на дълготрайни материални активи - машини, оборудване и транспортни средства, земя, сгради и строителни съоръжения. Около 85 % от всички инвестиции се реализират на територията на общините Велико Търново, Горна Оряховица, Свищов и Елена. На територията на областта трайно стъпиха големи чуждестранни инвеститори и вериги в лицето на “Е-ОН”, “Практикер”, “Техномаркет Европа”, “СБА”, МОЛ Велико Търново и др. Подобрената бизнес среда е важен фактор за привличане на чуждестранни инвестиции.

Ниските доходи все още поставят Велико Търново сред областите с относително висок дял (30,2%) на бедните спрямо линията на бедност. Делът на населението, живеещо с материални лишения, също превишава средните за страната стойности.

Гъстотата на пътната и железопътната мрежа в областта е по-висока от средната за страната, но делът на първокласните пътища и магистрали остава по-нисък. Делът на пътната настилка с добро качество също продължава да е изключително нисък и дори намалява леко през 2016 г. През 2016 г. под 27% от пътищата във Велико Търново са в добро състояние при близо 41% средно за страната.

Достъпът до интернет и делът на хората в областта, които го използват, се повишава през 2016 г. и вече дори леко изпреварва средните стойности за страната.

Област Русе се нарежда на шесто място по брутен вътрешен продукт на човек от населението през 2016 г. Безработицата продължава да намалява, а заетостта се увеличава. Въпреки това вътрешните и външните инвестиции, както и усвояването на европейски средства от общините в областта остават под средните за страната. Качеството на пътната настилка остава

далеч под средните нива и продължава да се влошава. През последното десетилетие демографската ситуация в областта се влошава по-бързо от тази в страната най-вече заради неблагоприятния естествен прираст.

Областта се отличава със:

- благоприятно географско и транспортно-кръстопътно положение;
- добре развита транспортна и съобщителна структура;
- значителни площи плодородна обработваема земя;
- съхранено културно-историческо наследство в страната;
- балансирано развитие на стопанския комплекс;
- наличие на малки и средни предприятия;
- наличие на висши учебни заведения, които създават висококвалифициран човешки ресурс.

Според плановете за развитие като най-перспективни са определени отраслите:

- туризъм;
- транспорт и логистика;
- селско стопанство;
- шивашка промишленост.

През 2016 област Русе има втория най-голям ръст на БВП за 5-годишен период в страната след Стара Загора и като абсолютен размер (30%), и на човек от населението (41%). Това поставя областта на шесто място по най-висок БВП на човек. Въпреки това БВП на човек в областта е по-нисък от средния за страната – 9675 лв. при 11 574 лв. на човек за страната.

Доходите в област Русе са под средните за страната, но през 2016 г. нарастват с над 16% (при ръст 3% в страната) до 5303 лв./човек от домакинството и изпреварват средното за страната ниво.

Инвестиционната активност в областта остава под средната за страната, ако се съди от броя на нефинансовите предприятия спрямо населението, вътрешните и външните инвестиции. Към края на 2016 г. ЧПИ достигат близо 390 млн. евро, което е 1701,8 евро/човек при 3006,6 евро/човек за страната.

Областта изостава и по отношение на усвояването на европейски средства от общините като бенефициенти по оперативните програми. Към 2016 г. изплатените средства към русенските общини са 472,6 лв./човек от населението при 688,8 на човек за страната. Най-много средства спрямо населението е усвоила община Бяла – 3124,9 лв./човек, а най-малко – община Ветово (57,4 лв./човек).

Русе е важен транспортен център и гъстотата на пътната и железопътната мрежа е по-висока от средната за страната. По-голям е и дялът на автомагистралите и първокласните пътища в областта – 21,5% през 2014 г. при 18,1% в страната. Въпреки това качеството на пътищата в областта е ниско, а дялът на пътната настилка в добро състояние намалява и през 2015 г., достигайки 26,0% при 40,7% за страната. Тук се намира и първият мост над река Дунав, който свързва България с Румъния.

Достъпът и използването на интернет в областта са над средните стойности в страната. През 2015 г. 60,9% от домакинствата имат достъп до интернет (при 59,1% за страната), а 64,8% от хората са го използвали през последната една година (при 60,3% за страната).

През последните две години ръстът на БВП в област *Силистра* надхвърля този за страната, но остава близо двойно по-нисък от средната стойност за страната. Сравнително слабото икономическо развитие на областта е обвързано с ограничена бизнес активност и ниски вътрешни и външни инвестиции. Доходите на домакинствата и нивата на работната заплата в областта също са сред най-ниските в страната, а през 2015 г. Силистра остава единствената област със заетост под 50%.

Областта се отличава със:

- благоприятно географско и транспортно-кръстопътно положение;
- значителни площи плодородна обработваема земя;
- наличие на малки и средни предприятия.
- Според плановете за развитие като най-перспективни са определени отраслите:
 - туризъм;
 - транспорт и логистика;
 - селско стопанство;
 - производство на хранителни продукти и напитки.

През последните две години БВП на човек в областта расте с по-бърз темп от средния за страната, но остава близо двойно по-нисък от средните стойности – 5826 лв./човек от населението при 11 574 лв./човек за страната. Доходите на домакинствата и нивата на работната заплата в областта също са сред най-ниските в страната. Разбивката на brutния общ доход на домакинствата показва, че докато в страната 57% от доходите са от заплати, в област Силистра дялът им е 45%, което е следствие от ниската заетост и относително малките заплати в областта. За сметка на това пенсиите в областта формират 37% от доходите при 27% в страната. Средната годишна брутна заплата в област Силистра е 7215 лв. при 9860 в страната.

Сравнително слабото икономическо развитие на областта е обвързано с ограничена бизнес активност и ниски вътрешни и външни инвестиции. ЧПИ в областта са над 10 пъти по-малко от средните за страната – 277,9 евро/човек с натрупване към края на 2015 г. при 3006,6 евро/човек за страната.

Въпреки това общините в областта са усвоили повече средства като бенефициенти по оперативните програми спрямо средните стойности за страната. Към 2016 г. на общините в област Силистра са изплатени общо 87 млн. лв., или 766,3 лв./човек от населението при 688,8 лв./човек средно за страната. Най-много средства са усвоили общините Силистра и Главиница, а най-малко – Алфатар и Дулово.

Гъстотата на пътната мрежа в областта е сходна със средната в страната. Качеството на пътната настилка продължава да е сравнително добро – през 2016 г. 46,8% от пътищата са в добро състояние при 40,7% в страната. Гъстотата на железопътната мрежа, както и делът на първокласните пътища и автомагистралите са значително по-ниски от средните стойности, но това може да се обясни с местоположението на област Силистра в периферията на страната.

През последните две години се забелязва нарастване на дела на хората, използващи интернет.

Брутният вътрешен продукт, доходите и заплатите в област *Добрич* продължават да изостават спрямо средните стойности за страната. Възстановяването на пазара на труда е трудно въпреки ниската база, а образователната структура на работната сила е силно влошена. Описаната ситуация е свързана и с бизнес активността в областта, както и със спада на чуждите инвестиции. Електронното управление и услугите на „едно гише“ са сравнително добре развити. Ниският естествен прираст и нарастващото изселване на населението не благоприятстват демографската картина в областта.

Областта се отличава със:

- благоприятно географско и транспортно положение;
- възможности за развитие на селското стопанство;
- наличие на малки и средни предприятия.
- Според плановете за развитие като най-перспективни са определени отраслите:
- туризъм, който се обуславя от граница с река и близост до море;
- транспорт и логистика;
- селско стопанство;
- производство на хранителни продукти и напитки.

Все още БВП на човек от населението остава значително под средните стойности за страната. През 2016 г. БВП на човек от населението в областта е 7802 лв. при 11 574 лв. средна стойност за страната. Доходите и заплатите в областта също изостават от стойностите за страната. През 2016 г. средната годишна брутна работна заплата в област Добрич е 7581 лв. при 9860 лв. в страната.

Същевременно в област Добрич делът на населението, живеещо с материални лишения, както и този на бедните спрямо линията на бедност в страната продължават да са по-ниски.

Местните власти в тази област поглъщат по-малко европейски средства, отколкото средната за страната в сравнение с населението. От 2016 г. стойността на изплатените в общинските договори суми като бенефициенти по оперативните програми в Добрич е 601.6 лв. На човек, при 688.8 лв. / Човек за съответната област. В региона най-много средства за населението са общините Добрич-Каварна и Каварна, а най-малко Крушари, Шабла и Генерал Тошево.

Гъстотата на железопътната мрежа в областта е близо 3 пъти по-ниска от тази в страната, което може да се обясни с местоположението на Добрич и двете водни граници на областта. Гъстотата на пътната мрежа се доближава до средната за страната, но делът на автомагистралите и първокласните пътища е нисък. Все пак качеството на пътищата е сходно със средното за страната. През 2016 г. 40,0% от пътищата в областта са с добро качество на пътната настилка при 40,7% за страната.

На база извършения социален и икономически анализ за състоянието на Дунавските общини като основни проблеми се очертават ниското ниво на инфраструктурно развитие и свързаност – фактор, възпрепятстващ както инвестиционната активност, така и трудовата миграция между общините. В резултат на това както безработицата, така и нагласите на населението към миграция остават високи.

В района на Дунав се формират три икономически района - Русе, Козлодуй и Плевен. Средното равнище на заплатите в тези райони нараства по-бавно от средното за страната и това важи особено за общините, които съставляват Икономическата зона на Козлодуй. Въпреки това, има едни от най-високите нива на средната работна заплата през 2016 г. (1465 брутни лева / месец), главно поради служителите в АЕЦ "Козлодуй". Заплатите в Русе (719 лв.) И околните общини са по-близо до средната за страната (878 лв.), Отколкото в Плевен (666 лв.).

Между 2000 г. и 2016 г. населението на Дунавските общини намаля с почти 25%, което е два пъти по-бързо от средното за страната. Единственото население, където не се наблюдават негативни демографски тенденции, е Русе, където спадът на населението е 11%. Други регионални центрове като Видин и Силистра губят около 30% от населението си, а в по-малките общини като Брегово и Никопол спадът е над 40%. През 2016 г. почти 60% от населението на Дунавските

общини живее в Русе, Видин, Свищов и Силистра. При отрицателен природен растеж се наблюдават и миграционни тенденции в общините на река Дунав, като тези общини средно над 1 750 души годишно през последните години. Припомняме, че има общини, в които през някои години е имало изкуствено увеличение на населението, но това не е достатъчно, за да се променят общите тенденции.

Основен проблем за развитието на региона е ниското ниво на преки чуждестранни инвестиции (ПЧИ). В 23-те общини по река Дунав има почти 7% от населението на страната, но обемът на преките чуждестранни инвестиции до края на 2016 г. възлиза на едва 1.75% от цялата икономика.

Почти 75% от общите ПЧИ са съсредоточени в град Русе, но в сравнение с населението, общата му сума е дори тук, почти една трета по-малка от средната за страната 3000 евро на човек (натрупана до края на 2016 г.). Няма примери за чуждестранни инвеститори с ръст на оборота и брой на служителите, но отново се съсредоточава основно в промишлеността на град Русе. Друг показател за инвестиционната активност - корпоративните разходи за придобиване на материални активи постепенно се увеличават, но през 2015 г. те остават с 11% под нивата от 2011 г., както и под средното за страната. В район с голямо значение за развитието на общините и бизнес средата са средствата от Европейския съюз, осигурени чрез оперативните програми, програмите за трансгранично и транснационално сътрудничество, Програмата за развитие на селските райони и др.

V. СЕЛСКО СТОПАНСТВО

Румъния

Земеделието е основен поминък за голяма част от населението в този регион, състоящ се от окръзи, чиито урбанизация степен е по-малко от половината в пет от седемте области. Развитието и разнообразяването на селскостопанските дейности може да бъде решение за интегрирането на голяма работна сила, особено с ниско ниво на образование.

	<i>Румъния</i>		<i>Кълраш</i>		<i>Констанца</i>		<i>Долж</i>	
	<i>Хектар</i>	<i>Тенденция</i>	<i>Статистика</i>	<i>Тенденция</i>	<i>Статистика</i>	<i>Тенденция</i>	<i>Статистика</i>	<i>Тенденция</i>
Общо	23839071	0,00	508785	0,00	707129	0,00	741401	0,00
Земеделски	14630072	-0,03	425798	0,18	558153	-0,01	585135	-0,06
Обработваема	9395303	-0,09	410506	-0,04	484103	-0,01	488560	-0,05

Пасищата	3272165	-0,50	10482	11,98	58693	0,00	69356	1,24
Поляни	1556246	1,74	208	188,89	-	-	2976	0,81
Разсадници за лози и лозя	209417	-1,95	4395	-6,69	11563	0,00	16875	-2,65
Маслинови дървета и разсадници за плодове	196941	-0,82	207	-11,54	3794	0,00	7368	-6,22
Неземеделски земи	9208999	0,05	82987	-0,89	148976	0,03	156266	0,21
Гори и друга горска растителност	6734003	-0,36	22156	-0,62	38258	0,00	85308	0,26
Окупирани с вода и езера	831495	-0,29	27270	-3,61	43199	-3,61	20886	0,54
Заеят със строителството	758285	4,12	18570	1,65	31328	0,16	30510	-0,29
Комуникационни маршрути и железопътни линии	389795	0,23	12566	0,39	13053	0,00	13536	-1,36
Деградирали и непродуктивни земи	495421	0,00	2425	2,80	23138	0,00	6026	4,78

Източник: Тетро-Online база данни, <http://statistici.insse.ro/shop> - обработка на данни

	Гюргево		Мехединци		Олт		Телеорман	
	Хектар	Тенденция	Статистика	Тенденция	Статистика	Тенденция	Статистика	Тенденция

Общо	352602	0,00	493289	0,00	549828	0,00	578978	0,00
Земеделски	275611	-0,30	293328	-0,02	436515	0,48	497919	-0,22
Обработваема	258965	-0,06	187910	-0,12	390336	0,58	454838	0,05
Пасищата	12316	-2,42	81376	0,89	33038	3,95	35400	-1,93
Поляни	82	0,00	11388	3,64	556	5,10	826	9,55
Разсадници за лози и лозя	3664	-9,82	5845	-10,10	7465	-2,21	6642	-10,47
Маслинови дървета и разсадници за плодове	584	3,55	6809	-3,95	5120	-20,20	213	60,15
Неземеделски земи	76991	1,09	199961	0,03	113313	-1,80	81059	1,35
Гори и друга горска растителност	37943	0,20	149884	0,00	57404	-4,60	29692	-0,14
Окупирани с вода и езера	14102	-0,57	18495	0,08	17970	-2,28	15013	-3,38
Зает със строителството	16217	4,67	11279	0,20	20025	0,27	22849	3,79
Комуникационни маршрути и железопътни линии	7405	0,53	6610	0,00	11212	0,03	10654	0,87
Деградирали и непродуктивни земи	1324	5,75	13693	0,12	6702	18,75	2851	33,79

Източник: Tempo-Online база данни, <http://statistici.insse.ro/shop> - обработка на данни

Анализът на поземления фонд има за цел да подчертае тенденциите в използването на земята, разпределението на наличните земи и промените, които са се случили с течение на времето.

Статистическите динамични редове позволяват анализ до края на 2014 г. и завършването на петгодишния анализ включва изчисляване на тенденциите за 2010-2014 г.

Статистическите данни разкриват обща тенденция за намаляване на земеделските площи, обработваемата земя, лозята, пасищата и ливадите, строителството и комуникациите и железопътните линии.

Налице е значително увеличение на деградирани и непродуктивни площи, което показва, че селскостопанският потенциал на Румъния и транснационалният регион има тенденция да остане неизползван. Статистическите данни за заетостта и инвестициите в селското стопанство допълват тази картина на намаляване на влиянието на селскостопанските дейности върху националната и регионалната икономика.

Общо	Уреголирани земеделски площи		Обработваема земя	
	<i>Хектар</i>	<i>Тенденции 2012-2016</i>	<i>Хектар</i>	<i>Тенденции 2012-2016</i>
Румъния	152937	-7,51	152598	-7,25
Кълъраш	6637	1,56	6637	1,56
Констанца	1083	10,51	1013	16,30
Долж	5256	153,67	5256	159,68
Гюргево	1912	163,72	1912	163,72
Мехединци	-	-	-	-
Олт	3318	186,53	3318	186,53
Телеорман	637	-91,67	637	-81,67

Източник: Tempo-Online база данни, <http://statistici.insse.ro/shop> - обработка на данни

Поливните площи са показател за инвестициите за увеличаване на селскостопанската производителност. Забелязва се, че на национално ниво актуализираната и действително напояваната земеделска площ намалява.

На нивото на област Кълъраш, на поливни земеделска площ е изцяло предназначен за култури, отглеждани на обработваема земя и има увеличение от 1.56%.

В област Констанца има разлика между аранжираната земеделска площ и обработваемата земя. По този начин тенденцията е 10,51% за първата категория и 16,30% за обработваемата земя. Тази разлика показва, че инвестициите в напояването са постигнати, за да се увеличи производителността на обработваемата земя.

В област Долж е налице тенденция на нарастване на инвестициите в напояване на земеделски земи поддържани. Това увеличение се дължи на инвестиции в напояването на обработваема земя, както в случая с окръг Констанца.

Област Гюргево показва, че има равенство между земеделската земя и обработваемата земя, а действителната напоителна тенденция е една и съща.

В област Олт се наблюдава най-трайната тенденция на ефективно напояване на земеделските площи, което показва загриженост за повишаване на производителността на селскостопанските дейности.

В Телеорман е налице значително намаляване на напояваните земеделски площи.

В сравнение с общите статистически данни беше установено, че напоителните съоръжения обхващат области, които са много по-големи от тези, които действително са напоявани, което показва, че селскостопанският потенциал се използва частично както на национално, така и на трансгранично равнище. Използването на този потенциал може да бъде начин за превръщане на селското стопанство в привлекателна икономическа среда за съществуващата работна сила.

Основният показател в този случай е стойността на селскостопанското производство, изчислена в резултат на функционирането на икономическата среда в селското стопанство. Пазарните цени, количеството и качеството на направените продукти и делът на пазарите на храни са компоненти от стойността на получените продукти. Намаляването на активното население в селското стопанство е следствие от девалвацията на труда в селското стопанство и ниската степен на удовлетворение, породена от тази сфера на икономическа дейност.

Стойност на селскостопанското производство по сектори (Тенденциите се изчисляват за периода 2011-2015 г.)

Общо	Общо		Растителен		Животни		Селскостопански услуги	
	Хиляда леи	Тенденция	Хиляда леи	Тенденция	Хиляда леи	Тенденция	Хиляда леи	Тенденция
Румъния	68749578	-10,14	43574128	-19,57	24315779	11,62	859671	57,80
Кълъраш	2399519	5,68	1674467	-2,48	650596	28,42	74456	58,86
Констанца	2245107	-18,29	1714039	-22,75	489864	-1,62	41204	33,66
Долж	2402145	-2,91	1754459	-10,74	597925	23,41	49761	105,70
Гюргево	1475611	-5,93	1089979	-8,39	370387	5,57	15245	-45,58
Мехединци	1014550	-20,43	641022	-32,91	367045	14,98	6483	2215,36

Олт	2099497	-9,34	1535309	-12,58	546324	-1,91	17864	597,27
Телеорман	1946011	-17,41	1413328	-23,37	504319	0,11	28364	246,20

Стойността на селскостопанското производство е показател за възвръщаемостта на труда в селското стопанство. Забелязва се, че стойността на растителното производство е намаляла значително във всички окръзи на трансграничния регион, докато стойността на животинското производство регистрира обща тенденция на растеж. Също така селскостопанските услуги отбелязват тенденция на растеж, а стойностите в област Мехединци, Олт и Телеорман разкриват интензивното развитие на този сектор на дейност.

На национално ниво отрицателната тенденция на стойността на селскостопанската продукция се дължи на значителното намаляване на стойността на растителната продукция, въпреки че тя се е увеличила при животновъдството и услугите.

Анализът на даренията на фермите може да разкрие проблеми с финансовите потоци в стопанската дейност в селското стопанство, тъй като има несъответствие между собствениците на селскостопанска техника и собствениците на земя. Разходите за поддръжка и промените в цените на горивата се прехвърлят от доставчиците на услуги на собствениците на земеделски стопанства, така че печалбите на земеделските стопанства да бъдат намалени спрямо печалбата на собствениците на средствата за производство. Прехвърлянето на разходи на собствениците на земеделски стопанства запазва печалбите на доставчиците на услуги, но намалява нетната стойност на селскостопанските продукти. Глобалната конкуренция на пазарите на агро-храни може да бъде друг фактор за значителното обезценяване на растителната стойност. Установяването на връзка между собствениците на средствата за производство и притежателите на обработваема земя е условие за постигане на положителна тенденция в стойността на растителните продукти. Подкрепата на собствениците на земеделска земя за организиране на производствените средства в производствените структури е второ условие за увеличаване на стойността на растителните продукти чрез включване на разходите в производствения процес. В момента се занимаваме с категория доставчици на услуги, които чрез извършените от тях дейности работят без взаимозависимост с колебанията на селскостопанските пазари и отговорността за качеството на извършената работа. Статистическите данни разкриват, че съществува тенденция да се предоставят услуги на собствениците на земя и да се отдели механизираният труд от производителността на труда.

Високата степен на селски райони в трансграничния регион пречи на потенциала за развитие само чрез прехвърляне на парадигмата на икономическото производство от селското стопанство, където зависимостта от доставчиците на услуги се развива към модерно селско

стопанство въз основа на дългосрочна прогноза за производителността. В момента общият феномен е маргинализацията на селските стопанства в процеса на увеличаване на селскостопанската производителност. Поддържането на висок дял на заетото население в селското стопанство, с по-ниско участие в националното и местното формиране на БВП, се споменава в специализираните работи за селските райони и сигнализира за увеличаването на равнището на бедност на селското население на фона на намаляването на производствения капацитет², Намаляването на цените на хранителните продукти и повишаването на цените на селскостопанските технологии и оборудване оказват блокиращо въздействие върху развитието на земеделските стопанства, които зависят от доставчиците на услуги, които прехвърлят разходите на първите. Така, поради намаляването на стойността на селскостопанското производство и увеличаването на цената на услугите и разходите за закупуване на модерни съоръжения и технологии, процесът на обедняване на земеделските стопани ще бъде ускорен.

² Илия Бадеску, *Еволюцията на селските райони и възходът на общността*, в Бадеску Илия, Куку Озана Оланса, Исусан Георге (координатор), *Договор за селска социология*, "Мика Валахи", Букурещ, 2009, с. 471-476

Подкрепата на земеделските производители за закупуване на съвременни машини и технологии и подпомагане на вътрешния и международния пазар на тяхното производство е в основата на положителната икономическа и социална политика на добавена стойност.

Централизиране на показателите, свързани с "селското стопанство, горското стопанство и риболова"

Общо	Стойност на селскостопанската продукция (хиляди леи)		Активни предприятия		Заето цивилно население (хиляди хора)	
	<i>RON</i>	<i>Тенденция</i>	<i>Брой</i>	<i>Тенденция</i>	<i>Брой</i>	<i>Тенденция</i>
Румъния	68749578	-10,14	18396	21,41	2003,1	-17,97
Кълъраш	2399519	5,68	533	9,22	40,9	-16,70
Констанца	2245107	-18,29	841	13,80	53,6	-16,25
Долж	2402145	-2,91	541	22,40	88,2	-16,45
Гюргево	1475611	-5,93	393	20,55	37,8	-18,36
Мехединци	1014550	-20,43	125	21,36	39,7	-19,47
Олт	2099497	-9,34	401	25,31	64,8	-17,14

Телеорман	1946011	-17,41	540	8,43	69,6	-18,88
-----------	---------	--------	-----	------	------	--------

Източник: Tempo-Online база данни, <http://statistici.insse.ro/shop> - обработка на данни

Стойността на селскостопанска продукция намалява в шест от седемте области, а броят на активните предприятия се увеличава. Също така, цивилното население в тази област намалява във всички окръзи. Тази структура предполага, че развитието на сектора на услугите може да бъде причина за увеличаване на броя на активните предприятия, докато стойността на селскостопанското производство е намаляла, а цивилното население има негативна тенденция. Смятаме, че намаляването на стойността на селскостопанската продукция и заетото население се дължи на увеличаването на броя на активните предприятия, които са съсредоточени в сектора на селскостопанските услуги и не са пряко ангажирани и корелирани с производителността на растителната и животинската продукция.

Съотношението на стойността на услугите, предоставяни в селското стопанство, със стойността на селскостопанското производство, ще балансира отношенията между селското стопанство и ще осигури ръст на производителността на труда, необходим за запазване на труда.

България

Трансграничният район се характеризира с плодородна земя, големи площи с обработваема земя и добри условия за селскостопанско развитие и първична преработка на селскостопански продукти. По-долу има диаграма на фазите на планиране на земеделското развитие.

Северозападният трансграничен регион се нарежда на последно място сред регионите на второ ниво, което създава 7.42% от брутната добавена стойност на страната. Структурата на брутната добавена стойност в Северозападния район се характеризира със силно господство на сектора на услугите, където се формира 57.0% от общата добавена стойност в региона. Приносът на сектора на селското и горското стопанство е 11.9%. Първичната обработка на селскостопанските продукти се развива в МСП (малки и средни предприятия), като се развива добре млякото и меда.

За развитие на отрасъла в Северозападния район има всички необходими предпоставки - благоприятни почвено-климатични условия, наличието на преработвателни мощности в хранително-вкусовата промишленост и леката промишленост, наличието на пазари в региона и столицата др селското стопанство произвежда около 10% от българския производство. В това отношение основен подсектор е отглеждането на растения. В северозападния район около 13% от обработваемата земя е в страната, като е на 5-то място. Повечето от земите и обработваемите земи се намират в района на Враца. Въпреки това, в зависимост от селскостопанската техника, регионът

е предпоследното място в страната. В страната има над 8% трактори, 10% комбайни, 9,5% култиватори и 10% семена.

Общата площ на обработваемата земя в региона е 6 милиона декара. През последните 10 години структурата му е претърпяла значителни промени, главно с цел да се увеличи площта на полетата и естествените ливади. Днес земята представлява около 91% от обработваемата земя, а природните ливади представляват приблизително 7,5% от земята. Що се отнася до връщането на земя, трайните култури са в бърз спад и днес са само около 1,5% от обработваемата земя. Районът има около 13% от земята, 16% от естествените ливади и 6% от трайните насаждения в България. Това до голяма степен определя неговата специализация в отглеждането на растения.

Разсадът е над 53% от обработваемата земя или приблизително 3210000 декара. Над 67% от тях се събират със зърнени култури. Зърнените култури преобладават в районите със зърнени храни. Те представляват повече от 51% зърнени култури. В Северозапад се отглеждат царевица, ечемик, овес, фуражен грах, соя и др. Около 12% царевица, 20% овес (2-ро място), 6% ечемик и около 8% соя в страната се събират ежегодно. Повечето от площите и добивите на царевица в района са в района на Враца.

Зърнените култури (пшеница и ръж) заемат около 49% от културите в региона. Над 9% от житото на страната е добито в този район. Техническите култури представляват приблизително 21% от площта, отглеждана в северозападния район или около 660000 акра. Слънчоглед, фъстъци и захарно цвекло се отглеждат. Наличието на плодородни поляни в Дунавските долини също определя развитието на зеленчукопроизводството в северозападния район, въпреки че растителните площи представляват само около 3% от площта на региона и 6% от парцелите. Има 5% домати, 2,5% краставици, 6% зеленчуци, 1% червен пипер, над 7% лук, 2%, 5% зеле и зелен фасул. В Стара планина и на северните склонове на Стара планина картофите се отглеждат в частни ферми, които произвеждат 3,3% от населението на страната.

В същото време Северозападна България е важен производител на пъпеши (около 17% от националното производство). Зоните, където се отглеждат, се намират главно по поречието на река Дунав и по-ниските реки.

В сравнение с други региони на страната, северозападна България не забелязва развитието на плодородието. Животните са само 13 000 хектара, а производството на плодове е само 4% от националното производство. В региона се отглеждат различни плодове (ябълки, сливи, круши, ядки, кайсии, праскови, череши, вишни и др.), Чиито насаждения са предимно в Стара планина.

За разлика от отглеждането на плодове, лозарството в региона е много по-развито. Тук се прибират приблизително 6% от общото трапезно и винено грозде на България. През последните 5 години производството на грозде е намаляло около 3 пъти, главно поради проблеми, свързани с

възстановяването на земеделските земи на собствениците. Основната част от лозята е във Видин, Ломско, Врачанско и Оряхово.

Фуражните култури представляват приблизително 9% от площта, отглеждана в Северозапада. Основната фуражна реколта е царевича от силос, отглеждана в напояваните райони по реките. Областите с люцерна също са значителни и значителни количества сено са получени от гори от Предбалканските и Балканските планини.

Фуражът е стабилна база за животновъдството в региона. Това представлява над 6% от говедата, около 21% от биволите, около 10% от свинете и овцете, 13% от козите и 12% от конете и пчелните семейства, над 14% от домашните птици в България. Районът предлага около 8% мляко, 11,5% яйца, 8% вълна.

Прасета се отглеждат широко в частни ферми, като най-често срещаната порода е "Българската бяла". Концентрацията на тези животни в царевичата и други зърнени култури - Кнежа, Бяла Слатина и др. Е по-висока.

По принцип животновъдството отговаря на потребностите на населението в Северозападна Европа и значителна част от продукцията му се изнася в столицата. Това показва възходяща тенденция в производството след огромната рецесия до средата на 90-те години.

В северозападна България риболовът се развива по река Дунав и в баражи. Шаран, кладенци, есетрови и други рибни реки се ловуват.

Има благоприятни условия за лов в Стара планина, което стимулира развитието на ловния туризъм, което води до значителни печалби във валута за експлоатация на горите.

За развитието на селското стопанство в СЕВЕРЕН ЦЕНТРАЛЕН РЕГИОН съществуват всички необходими предпоставки - благоприятни почвени и климатични условия, плосък релеф, наличие на преработващ капацитет в леката промишленост, наличие на потребителски центрове и близост до столицата и Черно море, местен производствен опит и други. Всички тези помещения също определят ролята на лидер в растителните култури. Северната централна част има 7,5 милиона хектара обработваема земя или 49,5% от общата площ. Нивата представляват приблизително 88% от обработваемата земя или почти 16% от земята на страната (2-ро място от североизточния морски регион). Зърнените площи в района представляват 59% от площта на обработваемата земя или приблизително 4452000 ха, трето място по райони в Североизточна България. За осъществяване на растителна продукция има значителен флот селскостопанска техника. Те представляват 19% трактори от общия национален и 17% комбайни.

Повече от 58% от растителната продукция в региона е заета от зърнени култури, особено от пшенични култури. Той заема 41,4% от зърнените култури или 11,2% от площта си в България.

Понастоящем тенденцията е да се намали производството поради трудностите при практикуването на селското стопанство.

Техническите заводи заемат над 22% от обработваемата площ. Основната култура в тази категория е слънчогледът, който представлява около 94% от общото количество. Производството на слънчоглед е 17%. През последните години се наблюдава постоянна тенденция към възход в областта на тази култура поради търсенето ѝ на вътрешния и външния пазар. Основната част от района е в Плевен и В. Търново.

Важна техническа култура за северния централен район е захарното цвекло. Той заема 4.5% от площите с технически заводи и добивите представляват над 51% от тези в страната. Основните масиви с тази култура се намират в близост до захарните заводи в Горна Оряховица и Долна Митрополия. Селското стопанство е основен отрасъл на първичния икономически сектор в Североизточния регион. Като цяло селското стопанство е повлияно от развитието на благоприятни природни условия, географското положение на територията, значителния преработвателен капацитет на хранително-вкусовата промишленост и леката промишленост, както и потреблението в големите градове и черноморските курорти през лятото. В това отношение основната индустрия е отглеждането на растения. Почвите в района на Източното Черноморие и особено в Добруджа се характеризират с максимално естествено плодородие, което определя специализацията в областта на засаждането.

Районът има 7 милиона хектара обработваема земя или 14,9% от земята в страната. Приблизително 97% от площта е заета от полета, а районите с многогодишни насаждения и горски плодове представляват 2,6%. Семената в района са около 5380000 или около 77% от обработваемата земя. Приблизително 65% от партидите са пълни със зърнени култури - особено със зърнени храни. Близко 27% от българската пшеница (първа позиция) и 25.6% от царевичата (1-во място) се прибират в региона. Повечето от производството на пшеница и царевича са от Добрич. Той произвежда около 40% боб и почти 50% соя в страната. Ечемик, овес, ръж, фуражен грах и др. се отглеждат в региона.

Техническите култури заемат около 22% от североизточните райони. Повече от 96% от площта е заета от маслодайни семена. Най-важната култура от маслодайни семена е слънчогледът, който заема 96% от обработваемата площ. В слънчогледовата промишленост регионът е на първо място в България (над 26% от добивите в страната). Тази култура се отглежда особено в района на Добрич, преработващ се в Добрич и Провадия. Приблизително 1,7% от площта на културата е заета от тютюна. Както в източната част, така и в широколистния тютюн се отглеждат в района на Балканите. Доходността на тютюна възлиза на около 6% от тези в страната. През последните

години регионът е бил основен производител на ленени влакна. Приблизително 73% от площта с тази култура се намира на нейната територия.

Фъстъците и захарното цвекло се отглеждат на ограничени места. Захарно цвекло се отглежда главно близо до захарна фабрика в Девня, с добив само 6% от средната за страната. Зеленчуковите култури заемат 3,3% от площта, отглеждана в Североизточния регион. По-специално се отглеждат домати, краставици, лук и чушки, но се покрива и отглеждането на червен пипер, зеле, зелен фасул и други. Районът предлага 12% домати, 14,5% краставици, около 10% черен пипер, 12,7% лук, 18,4% зеле, 7,3% зелен фасул в България. Основната част от зеленчуковите площи е разположена по долината на река Камчия / Варненска област /.

В района на Добрич се отглеждат пъпеши, които произвеждат около 11.5% от населението на страната. В южната част на региона се отглеждат картофи с добив от 5% от тези в страната.

На североизток се култивират различни плодове: лозя, ябълки, череши, кайсии, круши, праскови, ядки, ягоди и др. Над 9% от плодовете на страната (10,5% 6,5% ягоди) се произвеждат в страната. Основната част от плодовете се използва като суровина в консервната промишленост, но значителна част се предлага и на черноморския пазар през лятото

Селското стопанство е сравнително добре представено в икономиките на двете страни, разположени по протежение на река Дунав. И в двете ситуации откриваме, че селскостопанският потенциал не е адекватно експлоатиран. Освен това връзката с вторичния сектор е недостатъчна както в Румъния, така и в България.

Стойността на селскостопанското производство в Румъния намалява и важна част от производството се получава в стопанствата за издръжка, които предлагат ниска доходност. Увеличаването на броя на икономическите агенти, които могат да практикуват селскостопанско производство, е ограничено и резултатите показват необходимостта от подпомагане на селското стопанство. В България благоприятните условия за практикуване на селското стопанство са недостатъчно експлоатирани. Липсата на инвестиции в модернизацията на селското стопанство има отрицателно въздействие върху постигнатата доходност.

VI. ТУРИЗЪМ

Туризмът е част от сектора на услугите, като е една от най-продуктивните дейности със значителен потенциал за растеж и влияние върху работната сила, БВП, рентабилност, с вечен характер, което може да осигури икономическата стабилност на региона за дълги периоди от време.

Инвестициите в туризма са сравнително ниски, а първоначалната инвестиция предлага възможност за увеличаване на заплатите в продължение на няколко години. Последващите разходи могат да се поставят само в категорията на модернизацията, поддръжката и опазването. Развитието на туризма и увеличаването на производителността зависи от способността на местните участници (предприемачи, местни публични власти, граждани) да свържат всички ресурси с туристическия потенциал, което също ще повлияе на свързаните с тях области на дейност, от които се отделят транспортът и търговията.

За да се развие туризмът, трябва да се обърне специално внимание на факторите, които допринасят за привлекателността на туристическата зона или местностите³:

1. "Икономически фактори: доход на населението, туристическа оферта, цени и тарифи на туристически продукти;
2. Технически фактори: изпълнение на транспортните средства; технически съоръжения в хотелиерски и заведения за обществено хранене; технологии, използвани в строителството;
3. Социални фактори: урбанизация; свободно време;

³ *Turcu D., Weisz, D., Икономика на туризма, Eurostampa Imprint, Timișoara, 2008, стр. 12-13*

4. Демографски фактори: цифровата еволюция на населението; структура по възраст; средна продължителност на живота; структура на пола; социално-професионални категории;
5. Психологически, образователни и цивилизационни фактори: нивото на образование на населението;
6. Природни фактори: географско местоположение; облекчение; изменението на климата; позиция по основните начини на комуникация;
7. Организационни и политически фактори: гранични формалности, съоръжения в организирания туризъм, социални, междуетнически, религиозни, визови режими. "

В област Кълъраш, най-многобройните обекти за туристическо настаняване са хотели, чийто брой се увеличава с 71.15%. Наблюдавани са намаления в мотели и туристически пансиони.

Област Констанца има най-развитият туристически сектор. Той има най-голям брой приемни туристически структури и е регистрирал тенденции на нарастване на важните приемни съоръжения. Тенденциите сочат образуване на нови пазарни ниши: Значително нарастване са регистрирани за хостели (по-евтини жилищни единици и по-малко услуги), туристически спирки (по-ниски цени и по-кратки престои) и агро-туристически пансиони. Преконфигурирането на туристическите услуги определя развитието на структури, които съответстват на други типове туристи, вероятно млади и с по-ниски доходи.

Пристигания на туристи в структурите за настаняване на туристи по видове сгради, по области и населени места⁴

	<i>Румъния</i>		<i>Кълъраш</i>		<i>Констанца</i>		<i>Долж</i>	
	<i>Статистика</i>	<i>Тенденция</i>	<i>Статистика</i>	<i>Тенденция</i>	<i>Статистика</i>	<i>Тенденция</i>	<i>Статистика</i>	<i>Тенденция</i>
Общо	11002522	43,14	19095	60,07	1162958	22,03	97139	17,00
Хотели	7928182	38,11	11402	71,15	1006872	24,60	70321	19,60
Хостели	316385	105,77	1198	1019,63	37555	120,08	5805	20,46
Хотелски апартаменти	45621	15,34	-	-	3379	-88,63	2198	-
Мотели	264086	14,40	2714	-11,77	4057	71,76	5751	26,90
	3409	314,22	-	-	0	0	-	-
Туристически вили	327824	36,05	-	-	44936	22,24	652	-48,70
Туристически къщи	117304	35,89	-	-	-	-	278	467,35
Бунгала	26483	57,82	3256	1782,08	8600	37,98	-	-
Къмпинги	52043	-16,75	-	-	34477	24,17	-	-
Туристически атракции	21082	74,04	-	-	4460	564,68	-	-
Туристически къщи	14364	107,36	0	-	1674	-51,94	-	-
Лагери за ученици и предучилищни заведения	46468	-9,84	-	-	5350	-41,56	-	-
Туристически къщи за гости	1020606	74,13	525	-33,12	9012	-3,57	5192	-4,21
Агро-туристически къщи за гости	813454	81,93	-	-	2586	99,54	6942	-14,70

Източници:

Национален статистически институт, Tempo-Online база данни, <http://statistici.insse.ro/shop/> - обработка на данни

⁴ Тенденции, изчислени за периода 2012-2016 г.

Пристигания на туристи в структурите за настаняване на туристи по видове сгради, по области и населени места

	Гюргево		Мехединци		Олт		Телеорман	
	Статистика	Тенденция	Статистика	Тенденция	Статистика	Тенденция	Статистика	Тенденция
Общо	25329	-4,76	91405	70,26	35177	-3,31	11865	-17,03
Хотели	11480	58,74	46175	55,08	31639	-10,72	6129	-50,15
Хостели	5291	479,52	10398	18,04	128	9,40	1135	183,04
Хотелски апартаменти	-	-	-	-	-	-	-	-
Мотели	7067	-40,67	3092	-	-	-	1648	-
Inns	-	-	-	-	-	-	999	36,85
Туристически вили	-	-	-	-	112	-	762	282,91
Туристически къщи	-	-	-	-	-	-	19	-
Бунгала	-	-	-	-	133	77,33	-	-
Къмпинги	-	-	-	-	-	-	-	-
Туристически атракции	-	-	-	-	-	-	-	-
Туристически къщи	-	-	-	-	-	-	-	-
Лагери за ученици и предучилищни заведения	-	-	-	-	-	-	314	-1,26
Туристически	1248	-	14099	60,16	1942	157,56	278	5,70

къщи за гости								
Агро-туристически къщи за гости	243	-	17641	180,15	1223	-	581	511,58

Източник: Tempo-Online база данни, <http://statistici.insse.ro/shop/> - обработка на данни

В област Долж има увеличение на притока на туристи до хотели, хостели, мотели и туристически къщи. Съществуват намаления на пристиганията в туристически вили, туристически пансиони и агротуристически къщи за гости.

В област Гюргево има увеличение на пристигането в хотели и хотели, както и намаление на пристигането в мотели. Може да се отбележи, че броят на видовете структури за туристическо настаняване е ограничен.

В област Мехединци има увеличение на пристигането на туристите до всички съществуващи категории. Общата средна стойност на пристигащите туристи е над средното за страната, което показва, че тази индустрия се разраства.

В област Олт пристигащите туристи имат низходяща тенденция. Съществуват обаче значителни увеличения в бунгалата и туристическото настаняване.

В област Телеорман има намаление на броя на туристите в хотели и къмпинги за ученици и предучилищни заведения, както и положителни тенденции в хостели, туристически вили, туристически вили и селски къщи за гости.

Може да се отбележи, че област Констанца и Мехединци имат най-високи тенденции в туризма и изглежда, че тази икономическа дейност има тенденция да заема все по-голям дял от регионалния пазар на труда.

Развитието на туризма се обуславя от разработването на политика за използване на наличния туризъм във всяка област. Интегрирането на всички елементи (природни и антропоични) в единна политика може да доведе до увеличаване на влиянието на туризма в трансграничния регион. Такъв подход може да добави стойност към факта, че туристическият престой трябва да включва възможности за посещение на цели, възможности за развлечение и увеличено потребление на различни стоки и услуги. Сравнявайки средните разходи на всеки турист в Румъния с тези, направени в европейски страни, установихме, че сумите, изразходвани в Румъния, са по-ниски, отколкото в други страни.

Сегашната ориентация към по-евтини структури за настаняване и, разбира се, по-малък брой услуги за туристите ще запази сегашната разлика, дори ако тенденцията е положителна.

Свързването на туристическите характеристики в даден регион може да увеличи разхода на туристите по време на престоя, което означава увеличаване на туристическата производителност.

В сравнение с туристическите региони в ЕС, показателите за развитие на туризма и качеството на туристическите услуги за анализирания граничен район, както и в България са много по-ниски, което предполага значителни ресурси за реструктуриране и модернизиране на сектора от гледна точка на решаване на конкурентния натиск и осигуряване на устойчиво развитие на туризма в региона.

Съществуват явни диспропорции по отношение на регионалното развитие на регионално ниво, въпреки наличието на добри условия и предпоставки в почти всички области. Различията между регионите се дължат главно на местоположението на природни ресурси за отдих (на брега и на планината). Но техният принос към тази ситуация се дава и от големите градове, където има концентрирани туристически места и база за настаняване. В крайбрежните райони Варна, Бургас и Добрич 65,6% от жилищната база на страната е концентрирана заедно със София-град и Пловдив - 73,4% от туристическата база и 80% от нощувките, както и 80,9% . За да се преодолее дисбаланса между туристическото развитие на крайбрежните райони на Черно море и тези в страната, Дунавският регион трябва да бъде създаден като стратегическа цел, основана на диверсификацията на туристическото предлагане и алтернативните видове туризъм, базирани на богати природни и изкуствени отдих ресурси в интериорните зони.

Качеството на околната среда в анализирания регион увеличава привлекателността на района за живот, бизнес и туризъм.

Екотуризмът е един от най-обещаващите видове туризъм в региона на река Дунав. На територията има много зелени маршрути, където са разработени следните елементи:

- включването на някои участъци от река Дунав като основна атракция и специфични екосистеми

(реки, блата и крайречни изхвърляния, островни екосистеми) и биологичното разнообразие;

- включването на природни и национални паркове, като например площи с голяма защитена територия с комплексна стойност, на разположение на специализирана администрация за управление и вече големи инвестиции

в експозицията на туристите и насърчаването на природното наследство;

- включване на разнообразни обекти в защитени природни територии, защитени територии, които представляват естественото разнообразие на трансграничния регион. Това включва представянето на различни видове екосистеми - планини, гори, влажни зони, сладки води, морски екосистеми и др.

VII. ИНФОРМАЦИЯ И ТЕЛЕКОМУНИКАЦИИ

Румъния

Основната област - "ИТ" е компонент на третичния сектор, услугите, след определени класификации, или четвъртият сектор, един от водещите технологии. Значението на тази област на дейност се подчертава в две отношения: първата се отнася до производителността на самата промишленост, с висок оборот, висока рентабилност и устойчиво развитие през последните години. Вторият аспект се намира в продуктите и услугите, предлагани на икономическите агенти в другите сектори на дейност. ИТ технологиите, използвани в промишлеността, транспорта, търговията, публичната администрация, образованието, здравеопазването и т.н., генерират или допринасят за генерирането на печалби, което прави икономики и подпомага конкурентоспособността на тези, които ги прилагат в производствения процес. Тези два компонента са достатъчни аргументи за разширяване на политиките за развитие в този сектор. Тази област на икономическа дейност също има голям потенциал за иновации. Качеството на специалистите и спецификата на дейността са благоприятни за развитието на иновативни продукти и услуги. Така присъствието и развитието на този икономически сектор в региона е показател за развитието на съответното икономическо пространство.

Бързият растеж на глобалния ИТ сектор изисква поддръжане на растежа на тази област на национално и местно ниво при близки ритми. Това е една от областите, в които работят висококвалифицирани специалисти и които поддържат висока конкурентоспособност на икономиката. В литературата, информационното общество е свързано със обществото на знанието, основано на превъзходни, не замърсяващи, ефективни и приобщаващи технологии. Развитието на ИТ сектора е основната стъпка в образуването на информационното общество, което на свой ред е пътят към развитието на обществото на знанието, с всички негови ползи. Според акад. Михай Драганеску, "Знанието е информация със смисъл и информация е това действие". Знанието влияе върху всички производствени процеси и добавената стойност е много по-висока. Академик Михай Драганеску оценява според научната литература връзката между технологичните знания и икономическите отношения. Връзката " $Y = f(x)$ " се отнася до изходните променливи (Y), които зависят от ефектите на входните променливи (x). При тези условия "технологичното знание е познаване на аргументите и поведението на $f(x)$ ".

По този начин установяваме, че ИТ секторът е по-важен за развитието на географски район, отколкото специфичните икономически показатели (брой служители, брой на икономическите агенти, оборот, печалба и т.н.). Развитието на производствените променливи (Y) обаче зависи от качеството на входните променливи, които в настоящата икономическа динамика включват цифровите компетенции на населението, тъй като броят на специалистите (много висок в Румъния)

и производителността на самото поле не е достатъчно при редица намалени потребители на ИТ продукти и технологии. Този проблем е идентифициран от 2007 г. насам чрез проучване, основано на Делфи, "Анализ на рисковете, засягащи напредъка на обществото на знанието в Румъния". Резултатите от това изследване разкриват, че "виртуалното пространство е склонно да поглъща всички сфери на дейност, така че в тези години Интернет и цифровите технологии се използват в области като икономика, критична инфраструктура или отбрана, докато някои държавни или недържавни участници като се опитват да постигнат своите стратегически цели чрез превъзходно използване на интернет. "Но" Поради липсата на конвергенция между възприемането на експертите и общественото възприятие по отношение на информационното общество, широката общественост (гражданите) остава в голяма степен неасертивна, развитието на информационното общество - обществото на знанието не е реализирани в момента, разглеждан в началните етапи на румънското, но и международно. "Двата аспекта, идентифицирани от този анализ, показват наличието на вина в румънското общество: от една страна, има специализации в някои области на професионалната дейност за използване на ИТ технологиите, докато в обществото има голям дял от гражданите, които нямат цифрова компетентност.

⁵ Drăgănescu, M., Информационно общество и знание. Векторите на обществото на знанието, www.academiaromana.ro/pro_pri/doc/st_a01a.do

Този феномен не е специфичен само за румънското общество, а международните термини се използват като "частично компютъризирано общество" за улавяне на реалността. В случая с Румъния голяма част от населението в селските райони нямаме достъп до тази технология и нямаме дигитални умения. Ние откриваме, че степента на селска страна на графството предполага разбиране на това измерение и свързване на хората с липсата на професионални възможности в социално и икономическо пространство, обусловени от цифровите умения и използването на компютъризирани Средства, които не са обхванати от тази технология, ще останат извън глобалните тенденции на информационните връзки на всички икономически и социални измерения. В трансграничния регион тази област е в процес на разработване. Необходимите специалисти се формират в два университета: Крайова и Констанца, но окръзите Кълъраш, Телеорман и Гюргево се намират в района на образователното и икономическо влияние на Букурещ, където вероятно идват специалистите от най-високите области.

Наблюдава се, че в сферата на услугите за информационни технологии преобладават малките икономически агенти. В градовете със степен на урбанизация над 50.0% (Констанца и Долж) има голям брой компании, които имат нарастваща тенденция. В другите страни броят на малките фирми, предлагащи услуги в областта на информационните технологии, е по-малък от 50,

въпреки че тенденциите показват увеличение в тази област. По отношение на националните средни стойности се установява, че тенденциите на растеж са под средната за страната, която е 36,61%. Единствената окръг, която се доближава до националната средна стойност, е област Долж, с 32,24% тенденция на растеж. В двете области Олт и Телеорман, тенденциите на растеж надхвърлят средната за страната 51.61% и 53.85% съответно. Но броят на компаниите е много нисък, съответно от 47 и 40, което показва, че инвестициите в тази област са в дебютна фаза.

Най-голям брой средни икономически субекти се намират в област Долж (12), а тенденцията на растеж е 20.00%. В област Констанца ръстът на средните икономически субекти е 50,00, като техният брой достига 6. В област Олт има два икономически субекта от този мащаб през 2015 г., а в област Кълъраш и Мехединци: 1. Гюргево и Телеорман там няма икономически субекти от такъв мащаб. Големи компании, състоящи се от 50-249 служители, съществуват само в област Долж (4) и Гюргево (1).

Размерът и броят на активните местни единици, както и тяхното групиране в сравнение с националната средна стойност показват, че развитието на тази област е под средната за страната и че потенциалът, който се поема от тези дейности, е частично експлоатиран.

⁶ Iancu Ștefan, Информационно общество - общество на знанието или частично информирано общество?, Списание Columna, no. 2/2013, p. 70

⁷ Idem

Тенденцията за увеличаване на броя на активните местни единици се увеличава в шест от седемте области на трансграничния регион. Увеличенията са значителни, а в градовете Долж, Гюргево, Мехедин и Олт броят им нараства с над 100%. В случая на област Телеорман се наблюдава намаление от 12.50%. Средните и големите дружества са слабо представени, докато на равнище регионални компании съществуват на регионално ниво две от десетте съществуващи звена на национално ниво в окръзите Констанца и Долж.

Ние вярваме, че значението на тази област на дейност се оценява от изпълнителите в компонентните области. Въпреки това, в сравнение с националната средна стойност на индикаторите, които се отнасят до него, установяваме, че в националната тенденция са само две, Констанца и Долж, с тенденции за развитие, докато в другите области се наблюдава тенденция за възстановяване на значителните разлики в настоящите стойности. Факторите, допринасящи за това състояние на нещата, са сложни и могат да бъдат разбрани от гледна точка на извършените изследвания и стойностите на статистическите данни. За развитието на тази област трябва да има

развита икономика с множество икономически субекти, от една страна, и от друга страна, трябва да има достатъчна степен на "цифрова грамотност" на населението.

Големият оборот, който показва устойчивостта на бизнеса, се наблюдава в област Додж (509 млн. леи), като тенденцията на растеж е 78,60% (повече от двойното средно за страната). Извършената инвестиция е 28.57%, което също надвишава националната средна стойност, като се увеличава броят на активните предприятия, чиято тенденция на растеж е 28.75%, малко над националната средна стойност, а цивилното население в тази област се е увеличило с 83.33% , В тази област информационното и комуникационното поле има положително увеличение във всички показатели и е най-голямото увеличение, тъй като средните стойности на графските райони са над националната средна стойност.

Вторият оборот се наблюдава в област Констанца с леко увеличение на инвестициите от 13,04%, но с увеличаване на броя на активните предприятия с тенденция под средната за страната и с ниско въздействие върху заетите цивилно население. Последните три индикатора показват вероятността от забавяне на растежа в тази област и нейното стабилизиране.

Третият оборот се намира в област Олт, където през периода 2011-2015 г. тази област на дейност нарасна силно поради вече съществуващите икономически агенти. Може да се види, че тенденциите на растеж показват удвояване на въздействието върху оборота, инвестициите и заетостта. Увеличаването на броя на активните предприятия е под средната за страната (най-малкия ръст в региона), което предполага, че икономическите субекти, които се намират на сегашния окръжен пазар, се развиват бързо и поемат икономическите възможности в тази област.

Пазарна ситуация, подобна на област Олт, се намира в област Телеорман. Ръстът в оборота е значителен, 71.06%, много над националната средна стойност, инвестициите се удвояват между 2011-2015 г., но броят на активните предприятия и активното цивилно население намалява, имайки отрицателни тенденции, в противоречие с националните и други окръзи. Статистическите данни показват, че пазарът е покрит от гледна точка на икономическите агенти, които укрепват пазара на графство, а районът е непривлекателен за появата на нови икономически субекти.

Следващият оборот е 70 милиона RON и се намира в област Кълъраш. Ръстът на оборота е малко под средната за страната, но инвестициите нарастват стабилно с 600.00%, което показва, че присъстващите на пазара икономически агенти осъзнават значителен потенциал за растеж в тази област на дейност. Нарастването на броя на икономическите субекти е с 20.69% под средната за страната. Влиянието на пазара на труда е постоянно, което показва, че от една страна има относително постоянен брой специалисти, а увеличаването на броя на активните предприятия се дължи на прегрупирането на специалистите на окръжния пазар. Тази структура от индикатори

показва, че има спор за придобиването на окръжен пазар от икономически агенти, които вече съществуват на пазара, но пазарните възможности не са оптимистични.

В Гюргево, има петия оборот, което е 63,41% по-висока от средната за страната, както и инвестициите, които се увеличават с 20.00% Почти двойно средния за страната. Броят на активните предприятия се увеличава с 18.97% под националната средна стойност. Броят на специалистите, които работят в тази сфера на дейност беше увеличена с 50,00%, което показва тенденцията на развитие в тази област на дейност. Структурата на използваните показатели показва, че пазарът се разраства и се развиват бизнес възможности.

Най-малкият оборот е в област Мехединци, където са изключителна са направени инвестиции, което е под средната за страната, следван от годината Увеличение на броя на действащите предприятия, което е малко над средната за страната, с намаляването на част от работещите, цивилизовано, на 33.33% , най-ясно изразено намаление между окръзите в трансграничния регион и в обратна посока спрямо средната за страната. От тази гледна точка считаме, че в тази област на дейност дейността е в упадък и специализираната работна сила се прегрупира в малки предприятия или емигранти.

България

Подобряването на достъпа, използването и качеството на ИКТ е една от 11-те тематични цели

от политиката на сближаване за периода 2014-2020 г. ERDF (Европейски фонд за регионално развитие) ще даде приоритет на:

- разширяване на разширяването на ширококоловите мрежи и въвеждането на високоскоростни мрежи;
- разработване на ИКТ продукти и услуги и електронна търговия;
- Подобряване на ИКТ приложенията за електронно правителство, електронно обучение, електронно приобщаване, електронна култура и електронно здравеопазване.

ИКТ мерките могат да бъдат подкрепени и от други тематични цели и също така са включени в много стратегии за интелигентна специализация. Преходът от класическия подход на ИКТ в Цифровата програма към всеобхватна местна / регионална / национална стратегия за специализация в областта на информацията дава възможност на регионите да приоритизират инвестициите в ИКТ, които са подходящи за тяхната територия.

За домакинствата с достъп до интернет площта варира между 26% и 33%, което е близко до средното за страната. За страната като цяло 33% от домакинствата имат достъп до интернет. (доста под средната стойност за ЕС27 от 70%).

В областта на телекомуникациите и информационните технологии може да се заключи, че разходите за въвеждането на ИКТ са недостатъчни, главно поради малкия пазар и високата стойност на услугите. Достъпът до интернет се осигурява в големи и по-малки градски центрове. Проблеми съществуват особено в селата, където нивото на домакинското оборудване с компютри е все още твърде ниско и са необходими публични точки за достъп (телецентрове). Това води до задълбочаване на териториалните различия в използването на ИКТ и оказва неблагоприятно въздействие върху икономическия растеж и регионалната конкурентоспособност.

Според данните на НСИ за 2015 г. в България 28% от домакинствата имат достъп до широколентови услуги, като 61% в ЕС27. Сред българските региони с най-високо тегло 37% (НСИ, 2010) е Югозападният регион. Широкоспектърен интернет свързва сериозни възможности за растеж - БВП, заетостта, конкурентоспособността на регионалните икономики и подобряването на качеството на живот.

В региона само големи градове предлагат електронни услуги като част от електронното правителство или чрез подобряване на услугите на общинската администрация.

За да се подобри развитието на ИКТ в региона, са необходими следните заключения:

- ИКТ увеличават производителността и ефективността на труда във всички сектори на икономиката и следва да се развият по-широко;
- ИКТ, за да се даде възможност на по-прозрачно и по-ефективно правителство да допринесе за устойчивото социално развитие и подобряването на начина на живот;
- регионът се нуждае от нови инвестиции и ИКТ е най-голямата индустрия;
- ИКТ позволяват демографско регулиране;
- преодоляване на социалния песимизъм и спиране на изтичането на мозъци;
- ИКТ дават достъп до световния пазар и имат собствен потенциал за стимулиране на работната сила и икономическия растеж.

VIII. ЗАКЛЮЧЕНИЯ И ПРЕПОРЪКИ

България

Въз основа на този анализ могат да се направят следните обобщения.

1. Обхватът на профилите, характеризиращи се с лошо социално-икономическо положение, е по-висок в трансграничната област, отколкото в тези с относително добро състояние.
2. Проблемната социално-икономическа ситуация в северозападна България и в северния централен район става все по-изразена.
3. Регионалната политика в България не дава резултати. Не са постигнати стратегии и дори закони, а напротив - различията се разширяват и проблемите.
4. Необходима е професионална дискусия относно концепциите и технологиите за изготвяне на регионалната политика и средствата за нейното прилагане.

Румъния

Въз основа на данните, централизирани чрез това проучване, ние предлагаме следните предложения, които могат да бъдат част от политиката за развитие на трансграничния регион на река Дунав:

- A.** Мерки, които могат да подобрят качеството на живот с въздействие върху оборота и пазара на труда:
 - Политики за подкрепа на работодателите в младежката работна сила;
 - Баланс на доходите на ниво национални средни стойности;
 - Подобряване на качеството на живот, особено в селските райони;
 - Развитие на неселскостопанските икономически дейности и усвояване на работната сила в селскостопанската дейност;
 - Улеснения, предоставяни на местно равнище на икономическите агенти в графства от региона и обезкуражаващи методи за увеличаване на оборота чрез поддържане на ниски доходи;
 - Модернизиране на населените места в региона чрез разширяване на комуналните мрежи, инвестиции, които ще бъдат намерени във времето чрез увеличаване на оборота и въздействие върху пазара на труда, но и върху развитието на региона и привлекателността на района.

Б. Икономическо развитие

- Свързване на промишлеността със селското стопанство, тъй като тенденциите в растежа на промишлеността са под националното равнище, което ще увеличи несъответствията. Производството не е представено на същото равнище като селското стопанство или до степен, която показва връзката между двата икономически сектора. Освен това има случаи, при които нарастването на заетостта в производствения сектор се удвоява от намаляването на средните доходи, което означава, че част от оборота се постига чрез експлоатация на евтината работна сила. В същото време селското стопанство се характеризира с намаляване на стойността на селскостопанското производство и увеличаване на дела на инвестициите в услуги.
- Свързване на стопанската дейност със селскостопанското производство и преработката на селскостопански продукти, така че продуктите с добавена стойност да могат да се предлагат на пазарите, което може да компенсира спада в стойността на селскостопанските продукти.
- Събиране на селскостопански продукти от региона и ранно договаряне на селскостопанското производство за компенсиране на ценовите колебания в селскостопанските продукти. Развитие на фондова борса за селскостопански стоки чрез участие на икономически агенти, проектиране чрез университетски центрове, предоставящи услуги за научноизследователска и развойна дейност и местни публични институции.
- Проучване на развитието на цените на различните селскостопански продукти и съвети към земеделските производители относно бъдещите възможности;
- Развитие на предприемачеството сред младите хора в региона. Създаване на програми за обучение на младите хора относно потенциала за преобразуване на домакинствата за препитание в земеделски производствени стопанства чрез повишаване на ефективността на земеделските стопанства в резултат на увеличаването на селскостопанските съоръжения и използването на усъвършенствани технологии. Също така, подготовката за използването на европейски средства за финансиране и финансови и банкови инструменти за развитието на земеделските стопанства е необходима за преодоляване на сегашното състояние на селското стопанство, което има социално въздействие, като използва активна работна сила, изложена на спада на селскостопанския продукт стойности.
- Организация на собствениците на земя според общото им производство и сключване на договори с бенефициентите за многогодишни периоди от време. Големите вериги

супермаркети изискват достатъчно количество продукти, за да осигурят потока на селскостопански продукти за цялата година.

- Включване в програмите на подготовка на методите за реализиране на бизнес план, функционирането на пазарите на селскостопански продукти, добивът на различни култури и видовете култури, генериращи най-голяма печалба във всеки регион;
- Разработване на система за финансиране на селскостопанска дейност чрез партньорство с финансови и банкови субекти, които ще участват във финансирането на политиките за икономическо развитие;
- Осигуряване на селскостопанско производство за компенсиране на загубите на атмосферни влияния;
- Развитие на инвестициите в индустриални зони, свързани с осигуряването на съвременни градски комунални услуги: доставка на електроенергия, топлоенергия, газ, топла вода и климатизация, от една страна, и водоснабдяване, канализация, управление на отпадъци и дейности по обеззаразяване. И двата района са с ниско покритие, а инвестициите, направени досега, проявяват интерес към разширяване на тази област. Приходите са под средното за страната, а тенденциите на растеж показват тенденция за увеличаване на съществуващите пропуски;
- Сградите имат значително влияние върху заетостта на населението. Тенденциите в нарастването на зетото население в тази област и доходите постигнати подчертават усилията за съживяване на тази област. Оборътът се намалява в сравнение с националната средна стойност, а инвестициите в оборота са под националното ниво;
- Развитие на икономическите дейности в третичния сектор, като туризма и информационните технологии. Основният туристически потенциал е река Дунав, която е недостатъчно експлоатирана във всички окръзи на региона, с изключение на окръг Констанца. Туристическите дейности, концентрирани в райони с туристически потенциал, позволяват разнообразяване на неселскостопанските икономически дейности и развитие на сервизните дейности.
- Модернизирани на икономическите дейности чрез използване на модерни производствени и комуникационни технологии за свързване на икономическите агенти в региона с бенефициентите и потенциалните бизнес партньори на световните пазари.
- Включване на доставчиците на услуги в политиките за икономическо развитие и помощ за поддържане на инвестициите;
- Разработване на продукти с висока добавена стойност.

А. Участие на изследователски институти за развитие

- Увеличаване на предлагането на иновации от регионалните университети, които могат да разширят изследователската област в страните, граничещи с Дунав;
- увеличаване на търсенето на иновации от страна на икономическите агенти;
- Създаване на партньорства между университетите в Крайова, Констанца, Русе, Шумен, Велико Търново, Плевен и Свищов с икономически агенти от двете страни на Дунав за идентифициране на нуждите и разработване на съгласувани програми съобразно техните специалности и изследователски умения;
- Създаване на партньорства между университетите в Крайова, Констанца, Русе, Шумен, Велико Търново, Плевен, Свищов и обществени институции за осъществяване на стратегиите за регионално развитие по един последователен и единно начин, свързващ географските райони, граничещи с Дунав;
- Създаване на консултативни органи с цели, свързани с подобряване на качеството на живот и икономическото развитие на публичните институции, местните икономически агенти и университетите;
- Разработване на новаторски политики за ефективно използване на потенциала на региона и идентифициране на пазарите за регионални продукти.
- Изследване на потребностите от развитие и иновации в географския район, съседен на университетите в региона в крайречните Дунавски страни, и разработване на партньорства между бенефициентите и доставчиците на знания;
- Подкрепа на местните власти и икономическите агенти в развитието на съществуващите висши учебни заведения, особено в посока на научноизследователска и развойна дейност. Разширяване на покритието или създаване на нови институции, за да отговори на нуждите на целия регион.
- Увеличаване на експортния потенциал на икономическите агенти в региона.

В. Публични институции

- Създаване на регионални органи за идентифициране на глобални решения за решаване на регионални проблеми в крайречните Дунавски окръзи;
- Участие в стратегиите за развитие на основните институции за развитие, научни изследвания и иновации (Университети Крайова, Констанца, Русе, Шумен, Велико Търново, Плевен, Свищов);

- Експлоатация на по-високо ниво на икономическия потенциал на река Дунав;
- Географското групиране на политиките за развитие, основани на квартала, от гледна точка на икономическите ресурси, структурата на областите на икономическата дейност, броя на икономическите агенти, научноизследователските, развойните и иновационните институции, представени по-специално от университетите, и идентифициране на ресурси общото производство.